

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

ПОСТУПАК ПРЕД ВЕЋЕМ ЗА МАЛОЛЕТНИКЕ
(мастер рад)

Ментор:
Проф. др Иван Илић

Студент:
Јелена Василев М006/22-О

Ниш, 2024. године

САДРЖАЈ:

I УВОДНА РАЗМАТРАЊА	1
II СПЕЦИФИЧНОСТ ЛИЧНОСТИ МАЛОЛЕТНИКА КАО ИЗВРШИОЦА КРИВИЧНОГ ДЕЛА	2
<i>2.1 Историјски развој у свету и пракса</i>	<i>2</i>
<i>2.2 Историјски развој у Србији и пракса</i>	<i>5</i>
III ПОЈАМ И ОСНОВНЕ ОСОБИНЕ ПОСТУПКА ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА. 10	
IV СПЕЦИЈАЛИЗАЦИЈА ДРЖАВНИХ ОРГАНА У ПОСТУПКУ ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА	13
4.1. Надлежни органи за поступање у поступку према малолетницима у позитивном праву Републике Србије	13
<i>4.2. Полиција за малолетнике</i>	<i>14</i>
<i>4.3. Надлежности јавног тужиоца за малолетнике</i>	<i>16</i>
<i>4.4. Састав и надлежности кривичног суда у поступку према малолетницима</i>	<i>19</i>
<i>4.4. Судија за малолетнике</i>	<i>22</i>
<i>4.5. Веће за малолетнике.....</i>	<i>23</i>
<i>4.6. Улога органа старатељства</i>	<i>24</i>
<i>4.7. Бранилац малолетника</i>	<i>26</i>
<i>4.8. Надлежни органи за поступање према малолетницима у упоредном праву.....</i>	<i>27</i>
V ДИСЦРЕЦИОНО КРИВИЧНО ГОЊЕЊЕ.....	31
5.2 Дискреционо кривично гоњење у случају када се малолетник налази на издржавању кривичне санкције	34
5.3. Условно покретање поступка	34
5.4. Обустава поступка због нецелисходности.....	35
5.5. Условна обустава поступка.....	36
VI ТОК ПОСТУПКА ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА.....	37
6.1. Предходни поступак	37
<i>6.1.1. Покретање поступка.....</i>	<i>37</i>
<i>6.1.2 Припремни поступак.....</i>	<i>38</i>
<i>6.1.3 Окончање припремног поступка.....</i>	<i>40</i>
<i>6.1.4. Допуна припремног поступка.....</i>	<i>41</i>

6.2. Главни поступак	42
<i>6.2.1. Седница већа.....</i>	<i>42</i>
<i>6.2.2. Главни претрес</i>	<i>43</i>
<i>6.2.3. Одлуке већа за малолетнике.....</i>	<i>44</i>
VII ПОСТУПАК ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА –ПРАКСА.....	48
7.1. Покретање и вођење поступка према малолетницима у пракси	48
7.2.1. Одлуке у позитивном праву Републике Србије	48
7.2.2. Статистички подаци о малолетним учиниоцима кривичних дела у Србији за 2022. годину	53
7.3. Пракса Европског суда за људска права.....	54
VIII ЗАКЉУЧАК	57
IX ПОПИС КОРИШЋЕНЕ ЛИТЕРАТУРЕ.....	59
ИЗВОРИ НА СТРАНОМ ЈЕЗИКУ	60
ПОПИС ОСТАЛЕ ИСТРАЖИВАЧКЕ ГРАЂЕ	62
САЖЕТАК:	63
SUMMARY:	64
БИОГРАФИЈА	65

I УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Поступак према малолетницима је на различите начине регулисан законским прописима нашег позитивног и упоредног законодавства. Имајући у виду специфичности и разликовање од класичног кривичног поступка, поступак према малолетницима дефинисан је посебним законима и добио је карактер самосталне правне, али и научне дисциплине. Малолетничко кривично право заснива се искључиво на личности учиниоца деликта-малолетника.¹

Поступак према малолетницима у позитивном праву Републике Србије регулисан је одредбама Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица из 2005. године. Примена одредаба овог закона усмерена је на лица за која постоји основана сумња да су извршила кривична дела као малолетна лица, и која као таква у време покретања кривичног поступка нису навршила 21 годину живота. На питања која нису регулисана овим законом, примењују су Кривичник законик и Законик о кривичном поступку.²

Малолетници у кривичном поступку уживају већу заштиту у односу на остале учиниоце кривичних дела, а сам поступак се у многоме разликује од кривичног поступка према пунолетним учиниоцима кривичних дела, од самог покретања и вођења, надлежности судова, учешће других органа у поступку, самих санкција које се према њима примењују, па све до окончања поступка и изрицања казне. Специфичност поступка према малолетницима огледа се у подели малолетника на млађе малолетнике до навршене четрнаесте године живота, као и на старије малолетнике.³

Поступак према малолетницима разликује се у односу на класичан кривични поступак, имајући у виду да је регулисан посебним законским одредбама, с циљем заштите личности малолетника. На тај начин омогућава се психо-социолошки третман малолетника и циљ

¹ В. Николић-Ристановић, Љ. Стевковић, *Малолетничка делинквенција у свету и Србији - трендови и друштвени одговори*, Београд 2014., стр. 13-20, стр. 169-173

² "Сл. гласник РС", бр. 85/2005, У даљем тексту: Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (ЗМУКД)

³ В.Николић-Ристановић, Љ.Стевковић, 2014, *op.cit.* стр. 13-20, стр. 169-173

примене таквих законских одредби јесте могућност избегавања репресивног деловања државе.

Иако држава настоји да омогући правилан развој и заштиту друштва, а пре свега малолетника, ипак је немогуће у потпуности заштити и спречити их од разних девијантних и штетних поступака и појава. Све више се малолетници појављују као извршиоци различитих кривичних дела за која је предвиђено законско кажњавање. Већина држава у последњих година суочава се са пробелемом малолетничке делинквенције, због чега је и ова област захтевала доношење посебних законских прописа и регулисање посебног поступка за поступање према малолетним учиниоцима кривичних дела.⁴ У оквиру кривичног поступка према малолетницима држава настоји да оствари кривичноправну заштиту друштвених вредности које су биле нападнуте од стране малолетника, приликом њиховог девијантног и преступничког понашања.⁵

Имајући у виду наведено, неопходно је усмерити пажњу на специфичност и значај поступка према малолетницима, на разлике у односу на кривични поступак према пунолетним лицима, као и на значај специјалне превенције која има приоритет у односу на кажњавање малолетника, а у току кога се врши надзор, пружа заштита, утиче на развој личности и појачану одговорност малолетника, обезбеђује оспособљавање малолетника, како опште тако и стручно. Прописивањем посебних правила и посебног поступка за поступање према малолетницима утиче се на хуманост поступања према малолетним учиниоцима кривичних дела, као и њихово поновно укључивање у друштвену заједницу.⁶

II СПЕЦИФИЧНОСТ ЛИЧНОСТИ МАЛОЛЕТНИКА КАО ИЗВРШИОЦА КРИВИЧНОГ ДЕЛА

2.1 Историјски развој у свету и пракса

Почетак изградње кривичног законодавста не разликује посебан третман према малолетним учиниоцима кривичних дела. Међутим, настанком организоване државе

⁴ В.Николић-Ристановић, Љ.Стевковић, 2014, *op.cit.* стр. 13-20

⁵ М.Шкулић, И.Стевановић, *Малолетни делинквенти у Србији -нека битна питања материјалног, процесног и извршног права*, Београд 1999, стр. 61-72

⁶ *Ibid.*

долази до разликовања поступања према лицима који су недовољно биосихички и социјално зрели, док је савремено кривично право изградило посебну грану малолетничког кривичног права.⁷

Друштво је најпре, према свим деликвентима поступало на исти начин, применом крвне освете, талиона⁸, одмаздом⁹, као и применом других казни. Прве идеје о утицају на понашање деликвената, превентивно и репресивно деловање јављају се у античко доба. Филозофи су предлагали да се превентивно деловање и спречавање вршења престапа регулише законодавством државе.¹⁰

2.1.1. Средњовековно кинеско право

Први корак у разликовању кривичног законодавства и кривичноправног третмана између деце и омладине учинило је старовековно кинеско право. У раном кинеском праву деца узраста до седам година нису кривично одговарала, док је цар давао помиловање деци узраста од седам до десет година.¹¹

2.1.2 Римско право

На почетку развоја римског права није постојала разлика у третману млађих и старијих учиниоца кривичних дела. Закон дванаест таблица, као најзначајнији закон старог римског права, регулисао је кривично законодавство малолетника у својој осмој табlici и предвидео блаже кажњавање малолетних учинилаца кривичних дела за кривична дела оштећење пољопривредних плодова и јавне крађе.¹²

2.1.3 Средњи век

Рани средњи век карактерише различит начин поступања према малолетницима. За време владавине византијског цара Јустинијана апсолутно нису одговарали кривично малолетници узраста до седам година. Међутим, ако би се доказало да су малолетници узраста од седам до четрнаест година приликом преступничког понашања имали

⁷ С.Кнежевић, *Малолетничко кривично право-материјално, процесно и извршно*, Ниш 2010., стр. 10-13

⁸ Познат је као закон талиона, али се у народу назива и „Око за око, зуб за зуб“. Име талион настало је од латинске речи „лек талионис“. У римском праву овај термин је односи се на казну која је једнака штети коју је неко нанео другом лицу.

⁹ Одмазда је несразмерна освета којом се служи јача страна и која се врши на свиреп начин.

¹⁰ С. Кнежевић, 2010, *op.cit*, стр. 13

¹¹ М. Шкулић, И. Стевановић, 1999, *op.cit*, стр. 37

¹² С. Кнежевић, 2010, *op.cit*, стр. 14

кривични мотив, онда су у потпуности били кривично одговорни. Малолетнице са навршених дванаест година и малолетници узраста од четрнаест година били су блаже кажњавани, с обзиром на то да се узима као олакшавајућа околност њихов узраст. Старији малолетници су могли бити блаже кажњавани некада и до своје двадесет пете године живота.¹³

За време средњевековне апсолутистичке монархије малолетни учиниоци су били кривичнопрвно третиран на исти начин као и пунолетни учиниоци. То доба карактерише примена тортуре у доказном поступку, док је примена тортуре према малолетницима зависила од воље истражитеља. Максима која је обележила период апсолутистичке монархије била је: „Злочиначка воља замењује недораслост“.¹⁴¹⁵

2.1.4 Германско право

Средњевековно германско право је својим прописима регулисало и поступак према малолетним учиниоцима кривичних дела. Законом о казненом праву и постуку немачког цара Карла V, познатији као кодекс „Каролина“, било је забрањено да лица млађа од четрнаест година буду смртно кажњена, осим у изузетним случајевима. Према кривичном законнику Терезијана из 1768. године деца млађа од седам година нису била кривично одговорна, док су деца узраста од седам до четрнаест година могла бити кривично одговорна уколико су показала злочиначки мотив. Блаже кажњавана лица од пунолетних лица су били малолетници узраста од четрнаест до шеснаест година.¹⁶

2.1.5 Француско право

У Француској је малолетничко кривично право било регулисано Француским кривичним закоником из 1810. године. Према овом законнику кривичноправно су одговарали малолетници узраста од шеснаест година, при чему се узимала у обзир њихова разборитост, која представља способност схватања значаја учињено кривичног дела.

¹³ Д. Јовашевић, З. Стевановић, *Појам и карактеристике малолетничког кривичног права*, Ревизија за криминологију и кривично право, Београд 2008, стр. 120-125

¹⁴ На латнском језику: „Malitia supplet aetatem“.

¹⁵ Д. Јовашевић, З. Стевановић, 2008, *op.cit.*, стр. 120-125

¹⁶ М. Шкулић, И. Стевановић, 1999, *op.cit.*, стр. 24-25

Уколико би се утврдило да малолетник не може да схвати значај свог дела, он није кривично одговарао, већ је према њему једино могла бити изречена васпитна мера.¹⁷

2.1.6 Кривичне школе

Малолетничким кривичним правом баве се и школе кривичног права, где разликујемо класичну и неklasичну школу. Преставници класичне школе истичу да малолетници могу сами да бирају начин понашања и да су слободни у свом избору, те сваки човек без обзира на године старости одговора на исти начин за своје поступке. Некласична школа кажњавање малолетника везује за њихову урачунљивост, те су кажњавани малолетници који су могли да схвате значај свој девијантног понашања.¹⁸

Позитивистичка, социолошка и еклектичка школа бавиле су се проучавањем личности малолетника и утицале су на доношење прописа који су предвиђали кажњавање малолетних преступника узимајући у обзир њихов узраст, као и већу могућност васпитног кажњавања.¹⁹

2.2 Историјски развој у Србији и пракса

2.2.1 Средњи век

У раном средњем веку примњивало се обичајно право, из ког разлога нису постојале посебне санкције које су биле примењиване у зависности од узраста учиниоца кривичног дела. Душанов законик, као најзначајнији писани правни споменик раног феудализма у Европи из 1349. и 1354. године не садржи одредбе о посебном кривичноправном положају малолетника.²⁰

2.2.2. 19. век

У 19. веку појављује се разлика у поступању према малолетним учиниоцима кривичних дела. За време Књажевине Србије, када је био на снази Казнитељни закон за поареи крађе из маја 1847. године, као и допуна овог закона која је предвиђала кажњавање

¹⁷ Д. Јовашевић, *Малолетничко кривично право*, Београд 2011, стр. 29

¹⁸ О. Перић, *Положај малолетника у југословенском кривичном законодавству састановишта заштите људских права*, Београд, 2000-2001, стр. 27

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ Д. Јовашевић, 2011, *op. cit.*, стр. 29

малолетника.²¹ Разликовале су се три категорије малолетника као учиниоца кривичних дела, и то недорасла лица која су имала до 14 година, млађи малолетници од 14 до 16 година и старији малолетници преко 16 година старости.²²

Према наведеном закону недорасла лица била су кажњавана на тај начин што су била предата родитљима, старатељима, док су млађи малолетници били кажњавани телесно. Старији малолетник је могао бити кажњен телесно или затварњем до 9 година. У 19. веку деца узраста до 13 година нису могла да буду кажњена, а како је то било превиђено Полицијском уредбом из 1850. године.²³

Казнитељни законик за Књажевство Србију из 1860. године је први законски пропис који је разликовао малолетнике према разбору²⁴ за њихову одговорност и према њему малолетство утиче на искључење урачунљивости, као и кривичну одговорност. Према овом закону кривично нису могла да одговарају деца до навршене дванаесте године, као и лица са навршених 12, али не и 16 година, а која су без схватања значаја и последице свог дела учинила преступ. Деца од 12 до 16 година која су могла да схвате значај свог дела кривично одговарају, али са блажом казном. Једино су лица узраста до 21 године одговарала до 2/3 казне која је предвиђена за учињено кривично дело. Малолетство је према овом закону била околност која је искључивала смртну казну.²⁵

2.2.3 20. век

Кривични законик Краљевине Југославије из 1929. године²⁶ малолетнике одређује као лица узраста од 14 до 21 године. Малолетници се према овом закону деле на:

- 1) Деца, која нису могла бити кривично одговорна због незрелости. То су лица до 14 година и једини начин кажњавања јесте предаја родитељу, школи или старатељу да они врше надзор над њим.

²¹ О. Перић, *Развој малолетничког кривичног права и решења заступљена у новом кривичном законодавству о малолетницима у Републици Србији*, Београд, 2007, стр. 133-140

²² Д. Јовашевић, *Положај малолетника у кривичном праву*, Ниш, 2010, стр. 39-40

²³ Д. Николић, *Кривични законик Кнежевине Србије*, Ниш, 1991, стр. 44-45

²⁴ Разбор јесте могућност схватања значаја свог дела, као и последица које из тог дела произилазе.

²⁵ Д. Јовашевић, 2010, *op. cit.*, стр. 40

²⁶ *Збирка Закона Краљевине Југославије, Кривични законик и кривични судски поступак*, Београд, 1911., стр.

- 2) Млађи малолетници су могли бити кажењени, јер за њих важи релативна незрелост. То су лица од 14 до 17 година. Млађи малолетник није могао бити кажњен ако за време извршења дела није могао да схвати значај свог дела. Међутим, ако је малолетник могао да схвати значај свог дела према њему се може изрећи укор (за дело малог значаја), отпуштање на пробацију до једне године (за неко теже кривично дело које је учињено услед непромишљености), упућивање у завод за васпитавање до једне године, као и упућивање у завод за поправљање од три године. Ако је млађи малолетник узраста од 15 и више година, он може кривично одговорати као старији малолетник уколико учини кривично дело за које је превиђена смртна казна или затвор, а био је свестан свог дела.
- 3) Старији малолетник – ови малолетници могу бити кажењени затвором до 7 година, када учине кривична дела за која је предвиђена смртна казна, затвор или заточење. То су лица од 17 до 21 године.

Закон о судском кривичном поступку Краљевине Југославије прописује кривични поступак према малолетницима, као и њихову узраст. Овај закон у делу „Нарочите врсте поступака“ дефинише поступак према малолетницима. Разликује децу узраста до 14 година, затим од 14 до 17 година и од 17 до 21 годину. За кривична дела учињена од стране малолетника надлежна су била нарочита одељења окружних и среских судова. Наведене одредбе биле су обухваћене XXIV главом наведеног закона.²⁷

2.2.4. Време после Другог светског рата

После Другог светског рата Закон о потврди и изменама Закона о врстама казни²⁸ предвиђа посебне одредбе које се односе на поступак према малолетним учиниоцима кривичних дела. Према овом закону постојали су млађи малолетници (који су могли да одговарају васпитно) и старији малолетници (који су могли бити кажњени и смртном казном). Поред тога, примњивао се и општи део Кривичног закона из 1947. године²⁹, који је на скоро исти начин предвиђао кажњавање малолетника.

Према Закону о кривичном поступку из 1948. године предвиђене су одређене разлике у односу на поступак према пунолетним лицима. Поступак према малолетницима одликује

²⁷ С. Кнежевић, 2010, *op. cit.*, стр.19

²⁸ Службени лист ДФЈ број 48/1945

²⁹ Службени лист ФНРЈ број 106/1947

хитност, суђење у присуству, издржавање притвора одвојено од пунолетних лица, начин испитивања малолетника. Према Законику о кривичном поступку из 1953. године, такође се уводе одређене новине и то искључење јавности у поступку, увођење судије за малолетнике, посебан избор судија поротника, немогућност јавног објављивања тока поступка и пресуде. Новела овог закона уводи и посебна већа за малолетнике, примена начела опортунитета приликом покретања поступка, значајна је улога органа старатељства.

Још један закон који је прописивао поступак према малолетницима и разликовао их по годинама узраста јесте Кривични законик ФНРЈ³⁰. Овај закон малолетнике дели на оне који нису могли бити кривично одговорни и према којима може бити изречена васпитна мера; као и на малолетнике које су кривично одговорни. Према овом закону малолетнику није могла бити изречена смртна казна, трајна забрана бављења одређеним занимањем и ограничење грађанских права.³¹

Кривични законик ФНРЈ из 1959. године³² унео је новине у малолетничко кривично право и искључио могућност изрицања кривичних санкција које се могу изрећи према пунолетним учиниоцима, па се најчешће према малолетнику примењују васпитне мере, мере безбедности и условни отпуст. Овим законом уведена је нова кривична санкција, и то казна малолетничког затвора, која се може изрећи лицу од 16 до 18 године. У оквиру овог закона значајну улогу у поступку према малолетнику добио је орган старатељства, који је био задужен за упознавање личности малолетника, испитивање средине у којој је малолетник живео, разлоге његовог девијантог понашања, давање предлога, процену његовог понашања после извршеног кривичног дела. Орган старатељства је имао и битну улогу приликом извршавања неких васпитних мера.³³

Услед уставних промена до којих је дошло 1974.године донети су Кривични Закон СФРЈ 1976. године, као и закони република. Кривични закон СФРЈ из 1976. године, на исти начин регулиште поступак према малолетницима. Овим законом била су предвиђена

³⁰ „Службени лист ФНРЈ“ број 13/1951, *Збирка прописа о извршењу казни, мјера сигурности и одгојно поправних мјера*, Београд, 1953.

³¹ Ј. Таховић, *Коментар Кривичног законика*, Београд 1957. године, стр. 231-233

³² Службени лист ФНРЈ број 30/1976

³³ С. Кнежевић, 2010, *op.cit.* стр. 22

правила која су се примењивала приликом примене васпитних мера. Одредбе овог закона су прописивале узраст ради стицања својства малолетника, извршена је њихова подела по узрасту, а поред тога биле су прописане и кривичне санкције и њихова сврха. Посебна врста кривичног поступка према малолетницима предвиђена је Законом о кривичном поступку из 1976. године. Овај закон је прописивао услове приликом одређивања притвора малолетнику, начин покретања и сам ток поступка према малолетнику, поред тога био је одређен састав суда, његове надлежности у току поступка, као и посебност оваквог поступка. Кривични поступак је могао бити покренут према малолетнику који је приликом извршења кривичног дела навршио између 14 и 18 година.³⁴

Кривични закон Србије такође је прописивао услове приликом изрицања васпитних мера и правила за изрицање ових мера, у случају да је малолетник извршио кривично дело у стицају. Поред тога, овим законом је ближе регулисан појам малолетничког затвора и трајање васпитних мера, као и могућност да се према малолетнику изрекне мера безбедности.³⁵

Подељена надлежност је остала да егзистира и у оквиру СРЈ и у Државној заједници Србије и Црне Горе. Кривични закон република превиђао је услове за изрицање васпитних мера, њихово трајање, узраст малолетника на основу које се одређује његова кривична одговорност, правила у случају када је дело извршено у стицају, правила за изрицање малолетничког затвора. Кривични закон Србије је ближе одређивао правила приликом одређивања васпитних мера, њиховог избора, превиђао је могућност условног отпуста и могућност изрицања мера безбедности према малолетнику.³⁶

Закоником о кривичном поступку Савезне Републике Југославије из 2001. године регулисан је кривични поступак према малолетницима идентично као и Законом о кривичном поступку из 1976. године.³⁷

Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица из 2005. године је посебан закон који на свеобухватан начин регулише кривични поступак према малолетница, из ког разлога Кривични закон из 2006. године не

³⁴ С. Кнежевић, 2010, *op.cit.* стр. 23

³⁵ *Ibid.*

³⁶ З. Стојановић, *Кривично право-општи део*, Београд, 2003, стр. 380-396

³⁷ *Ibid.*

регулише овај специфични кривични поступак. Поједине одредбе Законика о кривичном поступку из 2011. године сходно примњују се у оквиру кривичног поступка према малолетнику, али само како је то предвидео Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица из 2005. године. Закон о извршењу кривичних санкција из 2014. године ставио је ван снаге одредбе Законика о кривичном поступку које се односе на малолетне учиниоце кривичних дела.³⁸

III ПОЈАМ И ОСНОВНЕ ОСОБИНЕ ПОСТУПКА ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА

Кривични поступак према малолетницима је поступак у оквиру кога се кривичноправно штите вредности друштва, које су угрожене и нападнуте деликвентним понашањем малолетног лица. С циљем остваривања тако постављеног и дефинисаног циља кривичног поступка према малолетницима, неопходно је постојање законом прописаних лица, која су овлашћења за поступање у оваквом поступку. Субјекти кривичног поступка према малолетницима имају различиту процесну улогу, међутим суд за малолетнике је *dominus litis* овог поступка.³⁹ У овом поступку примњује се начело официјелности кривичног гоњења, које јавном тужиоцу за малолетнике, као једино овлашћеном, даје могућност покретања кривичног поступка.

Имајући у виду да је реч о малолетнику, као лицу које недовољно биопсихичко и социјално зрело, не може сам остваривати процесну улогу, те је улога браниоца у оваквим поступцима обавезна. У оквиру овог посебног кривичног поступка, узимајући у обзир личност учиниоца кривичног дела, постоји потреба учешћа лица која ће се посебно бавити њиховим преступништвом. Огран старатељства има веома важну улогу у овом поступку, као и сведоци, вештаци.⁴⁰

3.1. Позивање малолетника и достављање

Посебност поступка према малолетницима огледа се и у начину позивања. Позивање малолетника врши се преко родитеља, односно законског заступника детета. Одступање

³⁸ С. Кнежевић, 2010, *op.cit.* стр. 24

³⁹ *Ibid.* стр.109

⁴⁰ В. Ђурђић, *Кривично процесно право- посебни део*, Ниш, 2017, стр. 301-306

од овог општег правила постоји уколико постоји хитност поступања, а није могуће извршити позивање на овај начин. Достављање се врши у складу са општим правилима. Међутим, овде постоји изузетак и односи се на немогућност достављања малолетнику преко огласне табле, као и немогућност саопштења одлуке усмено.⁴¹

3.2. Забрана суђења малолетнику у одсуству

Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица забрањено је суђење малолетнику у одсуству. Поред тога јасно је прописан начин поступања према малолетнику у току припремног поступка, тачније надлежни органи су дужни да поступају са посебном пажњом, водећи рачуна о личности малолетника и његовом понашању, како му на тај начин не би нанели било какву штету.⁴²

3.3. Одвајње поступка

У случају учествовања малолетника приликом извршења кривичног дела са лицем које је пунолетно, кривични поступка се према малолетном лицу одваја и спроводи у складу са Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица. Спајање поступка је могуће једино у случају када је то потребно за разјашњење ствари и у том случају се поступак спроводи према Закону о кривичном поступку. Одлуку о спајању поступка доноси веће за малолетнике и у том случају у току поступка ће се према малолетном лицу применити одредбе Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, ако то није у супротности са сврхом вођења јединственог поступка.⁴³

3.4. Бранилац малолетника

Лице које искључиво може бити бранилац малолетника јесте адвокат, који се ангажује на почетку припремног поступка. Браниоца по службеној дужности поставља судија за малолетнике, осим у случају када родитељи, односно законски заступник не ангажује браниоца.⁴⁴

⁴¹ М. Шкулић, 1999, *op.cit.*, стр. 79

⁴² С. Кнежевић, 2010, *op.cit.* стр. 147

⁴³ *Ibid.* стр. 146-148

⁴⁴ Д. Јовашевић, 2011, *op.cit.* стр. 165

3.5. Сведочење у поступку према малолетницима

У поступку према малолетницима не постоји могућност ослобођења од сведочења, а о околностима које ће бити од утицаја за утврђивање и оцењивање душевне развијености, прилика и окружења у коме живи, као и одређивање личности и особина малолетника.⁴⁵

3.6. Јавност

У складу са законом, јавност је увек искључена током претреса у поступку према малолетницима. Једино веће за малолетнике може дозволити присуство научним радницима, лицима која се баве васпитавањем и заштитом малолетника, као и лицима која се баве малолетничким криминалитетом.⁴⁶

У поступку према малолетницима ограничена је могућност објављивања одлука и тока поступка према малолетнику. Ограничење се односи на цео поступак, и објављивање се можете извршити једино уз дозволу суда, у ком случају је забрањено навођење имена малолетника и других података на основу који се може уврдити о ком малолетном лицу се говори.⁴⁷

3.7. Учесће органа старатељства

Новина коју уводи савремено малолетничко кривично правосуђе јесте улога органа старатељства у овом поступку. Постоји обавеза јавног тужиоца за малолетнике да приликом покретања поступка према малолетнику о томе обавести орган старатељства. Улога овог органа јесте да даје предлоге, укаже на доказе и чињенице које могу бити од утицаја на доношење одлуке.⁴⁸

3.8. Обавезе суда и других органа

У поступку према малолетницима карактеристична је хитност поступања (принцип хитности)⁴⁹, која важи за све органе и установе који су надлежни за поступање у поступку.

⁴⁵ С. Кнежевић, 2010, *op.cit.* стр. 153-154

⁴⁶ Д. Јовашевић, 2011, *op.cit.* стр. 166

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ М. Симовић, *Органи и начела кривичног поступка према малолетним учиниоцима кривичних дела, Ревизија за криминологију и кривично право*, Београд, број 1/2008 године, стр. 43-60

⁴⁹ Видети чл. 56 ЗМУКД

Тако је судија за малолетнике сваких месец дана обавезан да обавести председника суда о предметима који нису завршени, као и због чега поједини поступци још увек трају.⁵⁰

IV СПЕЦИЈАЛИЗАЦИЈА ДРЖАВНИХ ОРГАНА У ПОСТУПКУ ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА

4.1. Надлежни органи за поступање у поступку према малолетницима у позитивном праву Републике Србије

Многобројни су разлози због којих је малолетничко кривично право посебно регулисано, а посебно имајући у виду узраст извршиоца кривичних дела. Из тих разлога Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица су предвиђени посебни органи за поступање у овом кривичном поступку.

Правила поступка су прилагођена малолетним лицима, чији профил личности се знатно разликује од пунолетних лица. Специфичност органа овог поступка јесте поседовање посебних знања из области детата и њиховог девијатног понашања. Законом прописани органи за поступање у кривичном поступку према малолетницима јесу јавни тужилац за малолетнике, судија за малолетнике, веће за малолетнике, полиција за малолетнике и бранилац, као и орган старатељства.⁵¹

Новина уведена у савремени кривични поступак према малолетницима јесте обавезна одбрана малолетника, о чему говори и обавеза присутности браниоца већ при првом саслушању. Поред тога, значајна је и улога органа старатељства, који има права да у току целог поступка води рачуна о битним чињеницама, указује на њих, као и на све доказе. Он даје посебно мишљење и стара се да суд донесе правилну одлуку.⁵²

⁵⁰ М. Симовић, 2008, *op.cit.*, стр. 43-60

⁵¹ *Ibid.* стр. 43-45

⁵² В. Ђурђић, 2017, *op.cit.*, стр. 301-303

4.2. Полиција за малолетнике

Полицајац за малолетнике је лице које је стекло посебна знања из области права детета и преступништва младих⁵³. Полицајац може прибављати информације и обавештења од малолетног учиниоца искључиво у присуству родитеља, усвојиоца, односно стараоца малолетника. Малолетник не може бити задржан, за разлику од пунолетног учиниоца кривични дела.⁵⁴

Органи унутрашњих послова надлежни су за поступање у оквиру тзв. преткривичног поступка, као и у оквиру предузимања оперативних радњи, а које нису кривичнопроцесне радње. Они су надлежни за инцирање кривичног поступка и то подношњем кривичне пријаве, указивањем на важне чињенице јавним тужиоцу за малолетнике. Надлежни полицијски службеници располажу подацима о малолетном учиниоцу кривичног дела, које могу бити од значаја за вођење поступка. Такође, несумњиво пружају помоћ и суду предузимањем радњи које су усмерене на откривање и разјашњење кривичног дела, као и прикупљањем доказа који могу бити од утицаја у току самог поступка.⁵⁵

Полиција није само помоћни орган суда и јавног тужиоца за малолетнике, већ у знатној мери, спровођењем своје оперативне делатности доприноси откривању кривичног дела, испитивању личности малолетника, као и прикупљању доказа. Улога полиције може бити вишеструка, и то: а) пружање материјала суду који је од значаја да се започне кривични поступак; б) у току кривичног поступка суду пружају криминалистичку помоћ; в) суду пружају помоћ приликом довођења окривљеног, сведока, вештака, обезбеђењу лица места; г) пружају суду и правну помоћ, као што је давање података из евиденције, података о пребивалишту и боравишту; д) могу да обављају и одређене процесне радње у складу са чланом 154. ЗКП-а.⁵⁶

Полицијски службеници, у поступку према малолетном лицу, дужна су да поступају најхитније, како би се поступак што пре завршио, уз поштовање начела законитости, професионалности, хуманости, уважавајући међународне норме и стандарде, а посебно

⁵³ Видети чл. 60 ЗМУКД

⁵⁴ М. Шкулић, И. Стевановић, 1999, *op. cit.*, стр. 159-163

⁵⁵ *Ibid.* стр. 161

⁵⁶ Т. Васиљевић, М. Грубач, С. Бркић, *Кривично процесно право I*, Нови Сад 2014, стр. 189

оне садржане у Конвенцији УН о правима детета и Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода.⁵⁷

Поступање полицијских службеника према малолетницима зависи искључиво од узраста малолетника. Разликују се дете до 14 година узраста, као и малолетници са навршених 14 до 18 година узраста. Са дететом поступају овлашћена службена лица која су стекла посебна знања из области права детета, преступништва младих и кривично-правне заштите малолетних лица.⁵⁸

Орани унутрашњих послова који раде на откривању кривичних дела која изврше малолетници дужни су да обавасте овлашћена лица, која могу дати инструкције о даљем поступању или преузети предмет на даљи рад. У случају да полицијски службеници затекну дете у извршењу кривичног дела дужни су да га спрече да настави са вршењем дела, обаве спољни преглед, привремено одузму предмете кривичног дела и средства за извршење. О томе се сачињава записник.⁵⁹

Дете (узраста до 14 година) не може бити позвано у својству осумњиченог и према је забрањена употреба средства принуде. Изузетно, средство принуде може бити употребљено у случају када дете доводи у опасност сопствени живот, живот другог лица службеног лица. И том случају полицијски службеник саставља записник.⁶⁰

За разлику од детета, малолетник може бити позван у својству осумњиченог и он може бити саслушан у својству осумњиченог, принудно доведен у случају да се не одазове на позив за лишење слободе, за њим могу бити расписане потраге и подносити се захтеви за покретање кривичног поступка. Према малолетнику могу бити примењена средства принуде и предузимати се друге мере и радње на захтев овлашћених органа и организација, искључиво уз поштовање одредаба Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица и Законика о кривичном поступку.⁶¹

⁵⁷ “Службени гласник РС”, број 101/2005,

⁵⁸ М. Шкулић, И. Стевановић, 1999, *op. cit.*, стр. 159-163

⁵⁹ *Ibid.*

⁶⁰ *Ibid.*

⁶¹ М. Шкулић, И. Стевановић, 1999, *op. cit.*, стр. 160

Малолетник се позива у својству осумњиченог и принудно доводи уколико се не одазове на позив, што спада у овлашћења полиције за малолетнике. Неуниформисани полицијски службеници такође имају овлашћења у предузимању мера и радњи према малолетнику.

Малолетник се позива преко родитеља, старатеља, усвојиоца или одговорног лица установе у случају када се малолетник налази у одређеној установи. Информације и обавештења од малолетника добијају се испитивањем од стране надлежних органа, првенствено полиције за малолетнике, а поводом кривичног дела за које се гони по службеној дужности. О томе се обавештава и орган старатељства, као и сви надлежни органи за поступање у овом посебном кривичном поступку.

Стандардна минимална правила за уређење малолетничког правосуђа познатија као Пекиншка правила⁶² регулишу учешће полиције у откривању и спречавању делинквентног понашања малолетника. Ова правила предвиђају да полиција мора поштовати личност и статус малолетника, као и избегавање штетних последица. Поред тога, предвиђена је специјализација ових органа ради поступања према малолетницима.

Закон о полицији⁶³ такође прописује услове које полицијски службеници морају испуњавати ради поступања према малолетницима.

Улога полиције веома је битна и за спречавање девијантног понашања малолетника у школама, с обзиром на то да је на тим местима велика заступљност младих који имају и склоност ка преступништву.

4.3. Надлежности јавног тужиоца за малолетнике

Кривични поступак према малолетнику покреће се за сва кривична дела само по захтеву јавног тужиоца за малолетнике који је стекао посебна знања из области права детета и преступништва младих.⁶⁴

Поступак се покреће и у случају да оштећени истакне предлог за покретање поступка јавном тужиоцу за малолетнике у року од три месеца од дана када оштећени сазна за

⁶² UN Standard Minimal Rules for Administration of Juvenile Criminal Justice, *The Beijing rules*, adopted of UN, Doc. A/40/53,1985

⁶³ „Сл. гласник РС”, бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018

⁶⁴ Видети чл. 57, став 1 ЗМУКД

осумњиченог и извршено кривично дело. Наведени рок прописан је Законом о кривичном поступку⁶⁵, у члану 53. Оштећени може истаћи предлог у случају да се ради о кривичним делима за која се гони по приватној тужби или предлогу.

У случају да јавни тужилац није поднео захтев за покретање поступка према малолетном учиниоцу кривично дела, а који је искључиво наделжан за то, може о томе обавестити оштећеног. Рок за обавештење оштећеног јесте 8 дана. Када оштећени буде обавештен од стране јавног тужиоца, он може у истом року, или у року од три месеца, у случају да није обавештен, о томе обавестити веће за малолетнике вишег суда. У том случају ће веће за малолетнике одлучити о покретању поступка.⁶⁶

4.3.1 Начела јавног тужилаштва за малолетнике

У поступку према малолетницима примњује се принцип опортунитета, на основу кога произилази да је јавни тужилац за малолетнике једини тужилац који покреће поступак. На тај начин прави се разлика између редовног кривичног поступка, у коме поступак могу покренути поред јавног тужиоца, приватни тужилац и оштећени.⁶⁷

Применом начела легалитета, као основног начела кривичног поступка, јавни тужилац захтевом за покретање поступка иницира поступак према малолетним учиниоцима кривичних дела. Међутим, начело легалитета је у овом посебном кривичном поступку ограничено начелом опортунитета. Начело опортунитета пружа могућност јавном тужиоцу за малолетнике, да у законом предвиђеним ситуацијама и уз испуњење одређених услова, не покрене поступак према малолетнику.⁶⁸

Јавни тужилац примњује начело опортунитета у случају када процени да није целисходно и сврсисходно вођење кривичног поступка, а узимајући у обзир карактер кривичног дела, његову тежину, као и особине малолетника. Овде је реч о кривичним делима за које је прописана казна затвора до три године или новчана казна. Јавни тужилац за малолетнике може информације о малолетнику затражити од родитеља, као и мишљење од органа старатељства. У случају када се испитају лична својства малолетника, јавни

⁶⁵ „Сл. гласник РС”, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - одлука УС и 62/2021 - одлука УС

⁶⁶ Видети чл. 57, ЗМУКД

⁶⁷ Д. Јовашевић, 2011, *op. cit.*, стр. 164

⁶⁸ М. Шкулић М., И. Стевановић, 1999, *op. cit.*, стр. 87-88

тужилац за малолетнике има овлашћење да најдуже до 30 дана, а складу са договором са органом старатељства, упутити малолетника у прихватилиште за децу и омладину или у васпитну установу.⁶⁹⁷⁰

На тај начин јавни тужилац процењује целисходност вођења кривичног поступка. Исто начело примењује се и у случају када малолетник већ издржава казну или васпитну меру у заводу.⁷¹ Ово начело примењује се у оба случаја под условом да постоје докази о томе да је малолетник извршио кривично дело, имајући у виду да услед непостојања доказа поступак не би могао ни бити покренут.⁷²

4.3.2. Контрола примене начела легалитета и начела опортунитета

У поступку према малолетницима врши се контрола примене начела легалитета и начела опортунитета. Контрола легалитета остварује се на тај начин што оштећени, након сазнања да јавни тужилац није поднео захтев за покретање поступка, може затражити од већа за малолетнике да донесе одлуку о покретању поступка.

Контрола начела опортунитета спроводи се тако што оштећени и орган старатељства, могу такође, затражити од већа за малолетнике да одлучи о покретању поступка, након што добију обавештење да јавни тужилац неће покренути кривични поступак према малолетнику.⁷³

Одлуке већа за малолетнике након извршене контроле примене ових начела, могу бити следеће: 1) одлука већа за малолетнике да покрене поступак; 2) одлука већа за малолетнике да не покрене поступак. Ове одлуке веће за малолетнике доноси у виду решења. Уколико веће за малолетнике донесе решење о покретању поступка, јавни тужилац за малолетнике учествује у поступку и има сва овлашћења која му по закону припадају, без обзира што није он донео одлуку о покретању поступка.⁷⁴

⁶⁹ Видети чл. 58, став 2 ЗМУКД

⁷⁰ М. Шкулић, И. Стевановић, 1999, *op.cit.* стр. 87-90

⁷¹ *Ibid.* стр. 88

⁷² Видети чл. 58, ЗМУКД

⁷³ М. Шкулић, И. Стевановић, 1999, *op.cit.* стр. 89

⁷⁴ З. Јекић, Р. Данић, *Кривично процесно право*, Београд 2005., стр. 363-365

4.3.3. Овлашћења јавног тужиоца за малолетнике у случају непокретања кривичног поступка

Јавни тужилац за малолетнике може поставити услов малолетнику да ће одлуку о непокретању поступка донети, уколико је малолетник спреман и прихвати испуњење васпитних налога, за шта је неопходан и пристанак његових родитеља, усвојиоца или стараоца. Поред тога, за одређивање васпитног налога потребан је пристанак и оштећеног.⁷⁵

Јавни тужилац за малолетнике ће одредити испуњење оног васпитног налога за који процени да ће бити од утицаја, као и ускладити га личности малолетника и околностима у којима он живи. Орган старатељства је задужен за подношење извештаја о испуњењу васпитног налога. Уколико малолетник испуни васпитни налог, јавни тужилац доноси решење којим одбацује кривичну пријаву или предлог оштећеног. Исто решење доноси се и уколико је васпитни налог делимично испуњен, а јавни тужилац процени да покретање и вођење поступка није целисходно. Јавни тужилац за малолетнике у том случају узима у обзир особине малолетног учиниоца, прилике у којима живи, тежину и природу кривичног дела.⁷⁶

Међутим, уколико јавни тужилац утврди да малолетник није испунио васпитни налог или га је делимично испунио, и у том случају процени да је целисходно покретање поступка, поднеће захтев за покретање поступка судији за малолетнике.⁷⁷ Уколико јавни тужилац одбаци кривичну пријаву или предлог, оштећени не може захтевати покретање поступка. Оштећени има права да остварује имовинскоправни захтев једино у случају када малолетник није надокнадио штету која је настала извршењем кривичног дела, и то у оквиру парничног поступка.⁷⁸

4.4. Састав и надлежности кривичног суда у поступку према малолетницима

Поједина законодавства превиђају специјализоване судове за малолетнике. У Србији у оквиру поступка за малолетнике надлежни су за поступање судови опште надлежности, и

⁷⁵ *Ibid.* стр. 364

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷ Д. Јовашевић, 2011, *op. cit.*, стр. 173

⁷⁸ М. Шкулић, И. Стевановић, 1999, *op.cit.* стр. 91

то судија за малолетнике и веће за малолетнике. Кривични поступак према малолетницима, у нашем праву, јесте судски поступак и не постоји могућности поступања административних органа, у реаговању на делинквенцију малолетника.⁷⁹

4.4.1. Стварна надлежност

Стварна надлежност суда у поступку према малолетницима је регулисана на другачији начин, у односу на редовни кривични поступак. За поступање у првом степену надлежан је виши суд. У другом степену у посебном поступку према малолетницима надлежан је Апелациони суд, док је Врховни суд надлежан за одлучивање по ванредним правним лековима, а све у складу са Законом о уређењу судова.⁸⁰

4.4.2. Месна надлежност

Одређивање месне надлежности такође се разликује у односу на редовни кривични поступак. У поступку према малолетницима месно је надлежан суд према пребивалишту малолетника⁸¹. У случају да малолетник нема пребивалиште, месно је надлежан суд према месту боравка малолетника.⁸² Заснивање месне надлежности на овај начин разликује кривични поступак према малолетницима, као посебан кривични поступак, у односу на редовни кривични поступак. У редовном кривичном поступку месна надлежност заснива се према месту извршења кривичног дела. Међутим, у поступку према малолетницима месна надлежност се заснива на напред наведени начин, с обзиром на то да је реч о малолетним учиниоцима кривичних дела и да се узим а уобзир његова, личност, прилике у којима живи, његов живот пре девијантног понашања, а све у циљу његовог преваспитавања и утицаја на његово понашање.

Уколико је очигледно да ће пред одређеним судом на лакши начин бити спроведен поступак, законом је предвиђена могућност занимања месне надлежности према боравишту, иако малолетник има пребивалиште, или према месту извршења кривичног дела и месту на чијој територији се налази завод за извршење кривичне санкције.

⁷⁹ С. Кнежевић, 2010, *op.cit.* стр. 111

⁸⁰ "Сл. гласник РС", бр. 10/2023

⁸¹ Forum domicili

⁸² Forum residentiae

Месна надлежност се, у случају да је малолетник у иностранству, заснива према последњем пребивалишту или боравишту малолетника. Поступак према малолетнику се може спровести и пред судом на чијој територији је извршено кривично дело⁸³, у случају да на напред наведени начин занована месна надлежност суда отежава прикупљање доказа.⁸⁴

Малолетник приликом издржавања заводске мере, може извршити неко ново кривично дело. У том случају се поставља питање заснивања месне надлежности суда и као једини логичан одговор јесте заснивање месне надлежности према месту у коме се налази установа или завод, у којима малолетник издржава казну или васпитну меру.⁸⁵

У кривичнопроценој терији постоји становиште да месна надлежност суда може бити заснова према месту на коме се налази завод или установа, уколико би се на тај начин поступак лакше спровео.⁸⁶ Још једно становиште у корист оваквог заснивања месне надлежности суда јесте навођење да је установа или завод боравиште малолетника, док се налази на издржавању казне или васпитне мере.⁸⁷ Међутим, треба имати у виду да малолетник не борави добровољно у установама за издржавање васпитних мера и да се то не може сматрати његовим боравиштем. Али то не искључује примену члана 45 ЗМУКД, који предвиђа могућност заснивања месне надлежности према месту у коме се налазе напред наведене установе.⁸⁸ Овакав начин заснивања месне надлежности би требало применити у случају када је непознато пребивалиште или боравиште, као и када је поступак лакше спровести пред таквим судом.

⁸³О. Перић, *Коментар закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично правној заштити малолетних лица*, Београд, 2005, стр. 124

⁸⁴*Ibid.* стр. 120

⁸⁵*Ibid.* стр. 121

⁸⁶*Ibid.*

⁸⁷Ф. Хирјан и М. Сигер, *Малолетници у кривичном праву*, Загреб 1978,стр. 350-351

⁸⁸Чл. 45 ЗМУКД: „За поступак према малолетнику месно надлежан је, по правилу, суд његовог пребивалишта, а ако малолетник нема пребивалиште или оно није познато - суд боравишта малолетника. Поступак се може спровести пред судом боравишта малолетника који има пребивалиште или пред судом места извршења кривичног дела, односно пред судом на чијем се подручју налази завод или установа за извршење кривичних санкција у којој се малолетник налази, ако је очигледно да ће се пред тим судом лакше спровести поступак.“

4.4.3 Функционална надлежност

У позитивном праву Србије не постоји посебни суд за малолетнике. За поступање у поступку према малолетницима искључиво је надлежан виши суд. У оквиру поступка према малолетницима поступају судија за малолетнике и веће за малолетнике, а које судије поставља председник суда, након избора за обављање судске функције.⁸⁹

4.4. Судија за малолетнике

Судија за малолетнике, као и веће за малолетнике надлежни су за поступање у оквиру првостепеног поступка према малолетницима. Судија за малолетнике надлежан је за вођење припремног поступка и предузимања других обавеза према малолетнику, као и приликом извршења васпитних мера.⁹⁰

Судија за малолетнике именују се на ову функцију само под условом да поседују посебна стручна знања из области која се бави правима детета и њиховог девијантног понашања. Испуњење ових посебних услова неопходно је како би се извршила специјализација судија за поступање у овој области. Када је реч о судијама поротницима, неопходно је да то буду лица која обављају функцију васпитача, учитеља, наставника и других стручних лица која се баве васпитавањем и учењем деце и младих. Сви ови услови превиђени су чланом 44 Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица.⁹¹

Судија за малолетнике испитује основаност захтева за покретање поступка јавног тужиоца за малолетнике, те уколико сматра да има недостатака исти доставља већу за малолетнике да о њему одлучи. У надлежност судије за малолетнике спада и поверавање органу унутрашњих послова да изврши наредбу о претресању стана или о привременом одузимању предмета, а у складу са Закоником о кривичном поступку.⁹²

Судија за малолетнике може и сам да одреди на који начин ће бити спроведене поједине радње. Он је овлашћен да изда наредбу да малолетник буде удаљен приликом

⁸⁹ С. Кнежевић, 2010, *op.cit.*, стр. 117-118

⁹⁰ Д. Јовашевић, 2011, *op. cit.*, стр. 163

⁹¹ Видети члан 44 ЗМУКД

⁹² В. Ђурђић, 2017, *op.cit.*, стр. 306-308

извођења појединих радњи, уколико сматра да његово присуство није неопходно. Ради заштите интереса малолетника, може удаљити и родитеље, старатеље или усвојитеља. Поред тога, уколико сматра да је то неопходно за припремни поступак, судија за малолетнике може одобрити и присуство органа старатељства, односно његовог представника.⁹³

Уколико судија за малолетнике процени да је неопходно да малолетник буде одвојен од средине у којој живи и ради његове заштите, он може малолетника сместити у прихватилиште, васпитну установу или га ставити под надзор органа старатељства.⁹⁴ Уколико је неопходно узимање узорача ради откривања кривичног дела или учioniца, судија за малолетнике може да одреди притвор⁹⁵, ако се то не може постићи мером привременог смештаја.⁹⁶

Након што судија за малолетнике процени све околности под којима је извршено кривично дело, као и личност малолетника, списе предмета ће доставити јавном тужиоцу да утврди да ли је потребна допуна предходног поступка. Судија за малолетнике је овлашћен да достави предлог за изрицање кривичне санкције већу за малолетнике.⁹⁷

4.5. Веће за малолетнике

У кривичном поступку према малолетницима, суд увек суди у зборном саставу. У првостепеном поступку пред вишим судом већа су мешовита и састављена су од судије за малолетнике, као председника већа, и двојице судија поротника. По правилу, судије поротници су увек различитог пола. Другостепеним поступком руководи веће за малолетнике, које је састављено од тројице позивних судија. Веће непосредно вишег суда надлежно је за одлучивање по жалбама на одлуке првостепеног већа, по жалбама на решења јавног тужиоца за малолетнике, као и на одлуке судије за малолетнике, и у другим случајевима предвиђеним законом.⁹⁸

⁹³ С. Кнежевић, 2010, *op.cit.*, стр. 194

⁹⁴ Мера привременог смештаја малолетника

⁹⁵ Члан 142. став 2. Законика о кривичном поступку "Сл. гласник РС", бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - одлука УС и 62/2021 - одлука УС, У даљем тексту: „ЗКП“

⁹⁶ Д. Јовашевић, 2011, *op. cit.*, стр. 170

⁹⁷ В. Ђурђић, 2017, *op.cit.*, стр. 306-308

⁹⁸ С. Кнежевић, 2010, *op.cit.* стр. 117-119

Веће за малолетнике састављено је од двоје позивних судија и троје судија поротника у случају када веће за малолетнике суди на претресу. Судије већа за малолетнике морају бити лица која су стекла посебна знања из области права детета и преступништва младих.⁹⁹

У случају да јавни тужилац за малолетнике не поднесе захтев за покретање поступка, оштећени може поднети предлог већу за малолетнике које може одлучити да се поступак не покрене или да се према малолетнику покрене поступак пред судијом за малолетнике. Јавни тужилац учествује у поступку уколико веће за малолетнике донесе одлуку о покретању поступка према малолетнику.

Веће за малолетнике надлежно је за доношење различитих одлука. Приликом доношења одлуке о васпитној мери или казни, веће за малолетнике не мора се везати за предлог јавног тужиоца за малолетнике, већ одлуку може донети независно од тога. Веће за малолетнике доноси одлуку у виду пресуде уколико се малолетнику изриче казна затвора, док одлуку о васпитној мери доноси у виду решења.¹⁰⁰

Веће за малолетнике може донети и решење који се обуставља поступак и то у следећим случајевима: а) у случају да веће оцени да није целисходно изрећи казну или васпитну меру; б) уколико су испуњени услови који ослобађају оптуженог оптужбе; в) уколико су испуњени услови за одбијање оптужбе.¹⁰¹

4.6. Улога органа старатељства

Орган старатељства нема својство странке у кривичном поступку према малолетнику. У својству органа старатељства поступају центри за социјални рад и он јесте самостални орган који заступа социјалне интересе (психолог, педагог, социјални радник)¹⁰². Овај орган својим учешћем води рачуна о осећањима малолетника и доприноси доношењу правилне одлуке, а у најбољем интересу детета водећи рачуна о његовој зрелости и развијености.

⁹⁹ Видети чл. 44, став 1 ЗМУКД

¹⁰⁰ *Ibid.*

¹⁰¹ В. Ђурђић, 2017, *op.cit.*, стр. 323-325

¹⁰² С. Кнежевић, 2010, *op.cit.* стр. 133-134

Центар за социјални рад јесте организациони облик помоћне службе у оквиру судског система. Почетак формирања ових помоћних служби везује се за развој кривичног правосуђа за малолетнике. Орган старатељства може се упознати са поступком, може стављати предлоге у току целог поступка и указивати на чињенице и доказе који су важни и могу бити од утицаја на доношење адекватне одлуке. Јавни тужилац је у обавези да обавести органа старатељства о покретању поступка према малолетнику.¹⁰³

Процесни положај органа старатељства огледа се у поседовању поједних процесних могућности; вршење одређених процесних права, као и права којима се омогућава оживотворење процесних права; вршење опсервационих стручних активности које доприносе упознавању личности малолетника.¹⁰⁴

Овај орган је помоћни орган суда и уједно споредни кривичнопроцесни субјекат. Орган старатељства има права да поднесе захтев другостепеном већу за малолетнике да одлучи о покретању поступка, уколико јавни тужилац не покрене поступак. Рок за подношење захтева већу јесте три месеца у случају да кривична пријава или предлог оштећеног буду одбачени, ако није обавештен о томе да поступак није покренут. Такође, има права да буде обавештен о току кривичног поступка према малолетнику који није навршио 14 година живота у време извршења кривичног дела.¹⁰⁵

Уколико судија за малолетнике одобри органу старатељства да присуствује радњама у току припремног поступка, као и приликом извођења свих процесних радњи, седници већа обавезно присуствује и орган старатељства. Има овлашћења да указује на чињенице и предлаже доказе које су од утицаја на вођење поступка. Орган старатељства може предложити првостепеном суду да промени изречену васпитну меру или да исту обустави.¹⁰⁶

Орган старатељства овлашћен је да врши надзор над малолетником током припремног поступка, као и да прикупи податке о малолетнику и приликама у којима живи. Поставља се питање сведочења органа старатељства у кривичном поступку према малолетнику. Према једном становишту ови органи су представници државне и друштвене службе, а

¹⁰³ М. Шкулић, И. Стевановић, 1999, *op.cit.* стр. 134

¹⁰⁴ *Ibid.*

¹⁰⁵ *Ibid.* стр. 136

¹⁰⁶ *Ibid.* стр. 137

која представља орган управе и обавља дужности из ове области. Друго становиште указује на постојање могућности да овој орган да буде сведок у поступку. Ово становиште оправдава чињеница што орган старатељства поседује податке о личности малолетника који могу бити употребљени као доказ у поступку.¹⁰⁷

Међутим, улога сведока у поступку је незамњлива и има предност у односу на остале кривичнопроцесне функције.¹⁰⁸ Орган старатељства се може саслушати и о околностима које нису део извештаја, а које су важне за процељивање личности малолетника. Не постоји оправданост саслушавања ових органа као сведока, с обзиром на то да у поступку имају другу процесну улогу, за разлику од сведока.

4.7. Бранилац малолетника

Право на стручну одбрану јесте део загарантованих људских права и право сваког окривљеног да се њиме користи. Чланом 14 Међународног пакта о грађанским и политичким правима¹⁰⁹, окривљени има право: „Да присуствује расправи и да се само брани или да има браниоца кога је изабрало; ако нема браниоца, да буде обавештено о свом праву да га има и, сваки пут кад то захтевају интереси правде, да му се додели бранилац по службеној дужности бесплатно, ако нема могућности да га награди“, као и да „Поступак који се примењује на младиће који нису пунолетни према кривичном закону водиће рачуна о њиховим годинама и о интересу њиховог преваспитавања.“¹¹⁰

Законом је прописана обавезност одбране малолетног окривљеног, што представља једну од специфичности кривичног поступка према малолетницима. Бранилац већ током првог саслушања малолетник мора бити присутан. Постоји могућност да браниоца ангажују законски заступници малолетника, међутим уколико то не учине, малолетнику ће браниоца поставити судија за малолетнике.¹¹¹

¹⁰⁷ С. Кнежевић, 2010, *op.cit.* стр. 133

¹⁰⁸ *Ibid.* стр. 132

¹⁰⁹ Закон о ратификацији Међународног пакта о грађанским и политичким правима „Службени лист СФРЈ“, бр. 7/71

¹¹⁰ С. Кнежевић, 2010, *op.cit.*, стр. 126

¹¹¹ С. Кнежевић, 2010, *op.cit.*, стр. 127

Бранилац окривљеног обавља специјализовано лице које поседује посебна знања о правима детета и њиховом преступничком понашању, односно адвокат. У нашем позитивном праву постоји апсолутна обавезност одбране у овој области кривичног права и не постоји могућност да се на било који начин та обавезност одбране малолетника искључи. На тај начин малолетнику се омогућава адекватна одбрана, као и заштита његових права.

Бранилац се поставља на два начина, и то на основу пуномоћја или решењем. Увек се оставља могућност ангажовања браниоца на основу пуномоћја. Међутим, уколико окривљени или његови законски заступници не ангажују браниоца, суд ће то учинити по службеној дужности и то доношењем решења.¹¹²

4.8. Надлежни органи за поступање према малолетницима у упоредном праву

4.8.1 Судови за малолетнике

Надлежни органи за поступање према малолетницима, као и сам поступак разликују се у законодавствима различитих држава. За разлику од нашег права, које предвиђа да је за поступање у овом посебном кривичном поступку надлежан суд опште надлежности, у јапанском и канадском праву постоје породични судови у којима постоје посебна одељења за поступање према малолетницима. У законодавству Норвешке и Шкотске постоји паралелизам у реаговању на криминалитет малолетника, што значи да се у кривичном поступку према малолетнику примењују исти прописи као и у кривичном поступку према пунолетном лицу.¹¹³

Право скандинавских држава не предвиђа могућност учествовања административних органа у поступку према малолетницима, за разлику од нашег права које предвиђа ту могућност. Поједина законодавства судови надлежни за поступање у кривичним поступцима према малолетнику надлежни су и за поступке малолетника које се не сврстава у кривична дела.¹¹⁴

¹¹² М Шкулић, И. Стевановић, 1999, *op.cit.*, стр. 142

¹¹³ J.Doeck, The Juvenil Court An Eendangered Species, *European journal on Criminal Policy and Research*, No 2/1994, p. 42/56

¹¹⁴ З. Јекић, Р. Данић, 2005, *op.cit.* стр. 378

Италијанско право предвиђа да суд за малолетнике може бити надлежан и за поступање према малолетницима који су запуштени у васпитавању, а који се нису понашали девијантно.¹¹⁵ Закон о суђењу малолетницима у Италији предвиђа специјализацију судија који су лаици. Услове који судија лаик мора испуњавати за обављање функције у поступку према малолетницима јесу да не може бити млађи од тридесет година, да поседује посебна знања из области рада са младима, као и да један судија лаик који је члан већа, мора бити женска особа.¹¹⁶

Немачко право предвиђа специјализацију судова за малолетнике. Судија за малолетнике мора бити образован и искусан у области права детета и васпитању младих. Закон у Немачкој предвиђа и специјализацију јавног тужилаштва за малолетнике.¹¹⁷

У француском праву предвиђено је да судија за малолетнике мора бити стручно усавршен из области педагогије и криминологије младих. У поступку према малолетницима надлежни за поступање су судија за малолетнике, суд за малолетнике и поротни суд за малолетнике. Судија за малолетнике овлашћен је да малолетника преда родитељима, да га опомене, као и да му изрекене одређене диверзионе мере. Диверзионе мере предвиђене су Уредбом о деци делинквентима. Судија за малолетнике овлашћен је и да према малолетнику изрекне меру стављања подсудску заштиту. Ова мера може трајати најдуже пет година. У француском праву судза малолетнике чине један судија професионалац и своје судија лаика. Поротни суд за малолетнике надлежан је за поступање у поступцима који се воде за тешка кривична дела и то када су учиниоци малолетници узраста од шеснаест до осамнаест година живота. Поротни су састоји се од троје позивних судија и грађана који су поротници, и надлежан да је да поред васпитних мера изриче и казне затвора.¹¹⁸

Француско право предвиђа могућност поступања суда за малолетнике и када је реч о асоцијалном понашању, а које обухвата породичне спорове, васпитну занемареност и запуштеност.¹¹⁹

¹¹⁵ *Ibid.*

¹¹⁶ *Ibid.* стр. 379

¹¹⁷ *Ibid.*

¹¹⁸ О. Перић, 2005 *op.cit.* стр. 169

¹¹⁹ О. Перић, 2005 *op.cit.* стр. 170

4.8.2 Јавни тужилац

Као и наше право, Немачка предвиђа да јавни тужилац за малолетнике мора поседовати посебна знања из области права детета и њиховог преступничког понашања. Такође, немачко право предвиђа да је за стицање својства јавног тужиоца у поступку према малолетницима неопходно да има искуства у васпитавању омладине, као и да поседује васпитну способност.¹²⁰

Хрватско право, својим Законом о судовима за младеж, прописује услове које јавни тужилац мора испунити за поступање у поступку према малолетницима. Неопходно је да поседује посебна знања о педагогији, криминологији, као и да поседује способности и посебна знања у васпитавању младих. Закон о малолетничкој правди Македоније на сличан начин прописује услове које јавни тужилац мора да испуни за обављање ове функције у поступку према малолетним учиниоцима кривичних дела.¹²¹

4.8.3 Бранилац малолетника

За разлику од нашег позитивног права, немачко право не прописује безусловну обавезну одбрану малолетника. Законом Немачке је тачно прописано у којим случајевима је обавезна одбрана малолетника и то: а) да је пунолетном лицу постављен бранилац; б) уколико је неопходно да малолетник буде смештен у неку установу током израде вештачења; в) уколико је одређен истражни затвор малолетнику; г) у случају да је одузето право законском заступнику малолетника, које има према закону.¹²²

Немачко право предвиђа могућност одбране и у случају када одбрана није обавезна. Бранилац или помоћник за вршење одбране може бити постављен у било којој фази поступка.¹²³

Аустријско право у свом Закону о судовима за малолетнике превиђа обавезну одбрану малолетника у кривичном поступку. Белигијско право својим изменама Закона о заштити малолетника из 1994. године такође предвиђа обавезну одбрану малолетника.¹²⁴

¹²⁰ С. Кнежевић, 2010, *op. cit.*, стр. 124

¹²¹ *Ibid.*

¹²² *Ibid.* стр. 127

¹²³ *Ibid.* стр. 127

¹²⁴ С. Кнежевић, 2010, *op. cit.*, стр. 128

Хрватска у свом већ поменутом Закону о судовима за младеж превиђа обавзну одбрану малолетника и то када се поступак против малолетника води за кривична дела за која је прописана казна затвора преко три године. Македонско право прописује да бранилац мора бити присутан у току целог поступка према малолетницима, без обзира на извршено кривично дело и запрећену казну.¹²⁵

4.8.4. Орган старатељства

Немачко право предвиђа учешће органа старатељства у поступку према малолетницима. Ову улогу имају представници омладниске канцеларије. Они имају овлашћење да буду присутни у току целог поступка према малолетницима, а поред тога имају права да им буде обезбеђена комуникација са малолетником. Уколико права представника омладниске заједнице не буду испоштована, такво поступање може бити санкционисано као битна повреда одредаба поступка.¹²⁶

Међутим, представник омладниске заједнице нема права увида у списе предмета, не може изјављивати правни лек на судску одлуку, нити може да испита сведоке и окривљеног.¹²⁷

Хрватско право предвиђа одређене специјализоване службе старатељства које имају одређену улогу у кривичном поступку према малолетницима. Центри за социјални рад имају овлашћења да буду упознати са током поступка, да предлажу и указују на доказе и битне чињенице, које су од утицаја на одлучивање. Такође, суд је у обавези да обавести центар за социјални рад о покренутом поступку.¹²⁸

Енглеско право предвиђа да су одређене друштвене службе веома битне у поступку реаговања на малолетничку делинквенцију. Друштвена служба која је укључена у реаговање на малолетничку делинквенцију јесте Youth Offending Teams, и то од 01. априла 2000. године. Ову друштвену службу чине полицијски службеници, социјални радници, здравствени и просветни радници, као и официри за пробацију. Ова служба подржава рад полиције усмерен на сузбијање малолетника у делинквентном понашању, обезбеђује

¹²⁵ *Ibid.*

¹²⁶ Б. Бојић, *Малолетници и кривично право*, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, 2017., стр.153

¹²⁷ М. Шкулић, 1999, *op. cit.*, стр. 138

¹²⁸ Б. Бојић, 2017, *op. cit.*, стр. 160-163

одговарајуће информације, обавештава суд извештајима, вршлу контролу извршења судских одлука.¹²⁹¹³⁰

4.8.5 Полиција

Америчко право предвиђа три модела учествовања полиције у деловању и спречавању малолетничке делинквенције и то: а) модел школског одељења за безбедности;¹³¹ б) модел школског полицајца,¹³² в) модел одељења полиције за школу.¹³³¹³⁴

Хрватска предвиђа постојање и деловање одређених специјализовани полицијских службеника у оквиру сузбијања малолетничке делинквенције. За разлику од нашег позитивног права, хрватско право дозвољава задржавање малолетника од стране полицијских службеника. Оваква могућност предвиђена је и у македонском праву и то Законом о малолетничкој правди и може трајати најдуже дванаест сати. Задржавање малолетника могуће је у следећим случајевима: а) ако је расписана потерница према малолетнику; б) у случају каданије могуће да се утврди идентитет малолетника; в) када постоји опасно да дело буде поновљено или довршено; г) у случају када је неопходна примена заштитне мере према малолетном лицу.¹³⁵

У ДИСКРЕЦИОНО КРИВИЧНО ГОЊЕЊЕ

У поступку према малолетницима се, поред начела легалитета, примјеује и начело опортунитета тзв. дискреционог кривичног гоњења. Данас може доћи до одступања од начела опортунитета у следећим случајевима:¹³⁶

1. Дискреционо кривично гоњење за лакша кривична дела;

¹²⁹ Ursula Smartt, Criminal Justice, *The Sage Course Publications*, London, New Delhi, 2006, str. 10

¹³⁰ С. Кнежевић, 2010, *op. cit.*, стр. 134

¹³¹ На енглеском језику: The School Security Department Model (Овај модел претпоставља деловање приватних агенција)

¹³² На енглеском језику: The School Resource Officer Model The School (Надлежни полицијски орган поставља школског полицајца)

¹³³ На енглеском језику: The School Police Department Model

¹³⁴ С. Кнежевић, 2010, *op. cit.*, стр. 140

¹³⁵ Б. Бојић, 2017, *op. cit.*, стр. 160-163

¹³⁶ В. Ђурђић, 2017, *op. cit.*, стр. 308-309

2. *Дискреционо кривично гоњење када се малолетник налази на издржавању кривичне санкције;*
3. *Условно покретање поступка према малолетнику;*
4. *Обустава поступка због нецелисходности;*

5.1 Дискреционо кривично гоњење малолетника за лакша кривична дела

Јавни тужилац за малолетнике може донети одлуку да не покреће кривични поступак према малолетнику за кривична дела за која је прописана казна затвора до пет година или ноћана казна у случају када постоје докази који указују на основу сумњу да је малолетно лице извршило кривично дело. У тим случају не постоје разлози (стварни или правни) који би оправдали покретање поступка. Јавни тужилац за малолетнике у том случају проверава чињенично стање, на основу кога ће утврдити постојање овог услова за непокретање кривичног поступка.¹³⁷

Други услове јесте процена да не постоји целисходност да се поступак према малолетнику води. Нецелисходност се заснива на процени одређених околности које се везују за личност малолетника где се врши процена његовог ранијег живота, као и за само кривично дело, где је од значаја природа и околности под којима је дело извршено. Јавни тужилац за малолетнике у овом случају сам врши процену целисходности покретања поступка, али може добити одређене информације и од родитеља, старатеља, усвојиоца неких других лица. Ради утврђивања одређених личних особина и својства, малолетника јавни тужилац може да упути у прихватилиште или у одговарајућу васпитну установу. Малолетник може бити упућен у ове установе до месец дана, и то уз договор јавног тужиоца за малолетнике са органом старатељства.¹³⁸

Препорука Р (87) Комитета министара Савета Европе¹³⁹ такође предвиђа услове за дискреционо кривично гоњење. Овом препоруком предвиђено је да се услови за примену овог института заснивају на јавном интересу и морају бити прецизирани законом. Јавни тужилац је у обавези да према малолетним учиниоцима поступа једнако, као и да води

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ В. Ђурђић, 2017, *op. cit.*, стр. 309

¹³⁹ Препорука Р (87) Комитета министара Савета Европе

рачуна о личним својстима малолетника, о природи кривичног дела, последицама, положају жртве.¹⁴⁰ Разлика у односу на наше позитивно право јесте да код нас не постоји услов процене положаја жртве ради примене дискреционог кривичног гоњења.¹⁴¹

Уколико јавни тужилац за малолетнике одлучи да неће захтевати кривично гоњење, дужан је да о томе обавести оштећеног и органа старатељства у року од 8 дана, који имају права да захтевају покретање поступка, након чега ће одлуку о томе донети веће за малолетнике непосредно вишег суда. Ако не буду обавештени о непокретању поступка, оштећени и орган старатељства имају права да у року од три месеца од када је кривична пријава одбачена, упуте предлог за покретање поступка.¹⁴²

Веће за малолетнике непосредно вишег суда може потврдити став јавног тужиоца за малолетнике и донети решење о непокретању поступка, или уколико сматра да постоји целисходност покретањења поступка, може донети решење о покретању поступка. Веће одлучује у седници.¹⁴³

Немачко право такође примњује институт дискреционог кривичног гоњења. Закон о судском поступку према малолетницима предвиђа овлашћење јавног тужиоца да не покретне поступак, у случају да су испуњени услови из члана 153. Закона о кривичном поступку. Дискреционо кривично гоњење захтева да кумулативно буду испуњени следећи услови: 1) уколико је кривица незнатна; 2) уколико је суд сагласан; 3) уколико не постоји јавни интерес за кривично гоњење, 4) као и да кривично дело јесте багателно дело или дело малог значаја.¹⁴⁴

Хрватска у свом Закону о судовима за младеж предвиђа могућност дискреционог кривичног гоњења и то за кривична дела за која је прописана новчана казна или казна затвора до пет година, уколико постоји процена да није целосходно покретање поступка, узимајући у обзир личност малолетника и природу кривичног дела.¹⁴⁵

¹⁴⁰ С.Кнежевић, 2010, *op. cit.* стр. 174

¹⁴¹ *Ibid.* стр. 175

¹⁴² Видети чл. 57, став 3 ЗМУКД

¹⁴³ В. Ђурђић, 2017, *op. cit.*, стр. 310

¹⁴⁴ С. Кнежевић, 2010, *op. cit.* стр. 174

¹⁴⁵ Б. Бојић, 2017, *op. cit.*, стр. 160-163

5.2 Дискреционо кривично гоњење у случају када се малолетник налази на издржавању кривичне санкције

Јавни тужилац за малолетнике може одлучити да не покрене кривични поступак за друго кривично дело и у случају када се малолетник већ налази на издржавању кривичне санкције. У том случају он може проценити да покретање кривичног поступка не би било сврсисходно, а узимајући у обзир тежину кривичног дела, као и казну или васпитну меру која се издржава за прво кривично дело.¹⁴⁶

Као и у предхоном случају, одлука јавног тужиоца није коначна и може бити предмет преиспитивања пред већем за малолетнике непосредно вишег суда, које ће донети коначну одлуку о покретању поступка према малолетнику.¹⁴⁷

5.3. Условно покретање поступка

Условно одлагање кривичног гоњења огледа се у томе што јавни тужилац за кривична дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до пет година може захтевати да малолетник изврши неки васпитни налог и да у том случају не покрене кривични поступак.¹⁴⁸

Одлука јавног тужиоца за малолетнике о покретњу поступка зависи од пристанка малолетника или родитеља, као и од његове спремности да ли ће прихватити и испунити одређене васпитне налоге. Услов за примену васпитног налога према малолетнику јесте да призна кривично дело и његов однос према оштећеном и кривичном делу. Циљ васпитног налога јесте преваспитавање и утицај да малолетник не чини кривична дела.¹⁴⁹

Васпитни налози које јавни тужилац за малолетнике може да затражи јесу:

- 1) Поравнање са оштећеним, како би малолетник уклонио штетне последице настале извршењем кривичног дела¹⁵⁰;

¹⁴⁶ Видети члан 58, став 3. ЗМУКД

¹⁴⁷ В. Ђурђић, 2017, *op. cit.*, стр. 311

¹⁴⁸ *Ibid.*

¹⁴⁹ Видети члан 58, став 1. ЗМУКД

¹⁵⁰ Поравнање у виду накнаде штете, извешања, радом или на било који други начин, а у циљу уклањања штетних последица.

- 2) Редовно похађање школе или редован одлазак на посао, уколико је малолетник запослен;
- 3) Рад без накнаде у хуманитарним организацијама или обављање других послова.

Како би се применио било који од наведених васпитних налога, неопходно је да оштећени пристане на то. Јавни тужилац ће извршити избор васпитног налога који ће бити у складу са личношћу малолетника и околностима у којима живи. Уколико малолетник испуни све васпитне налоге, јавни тужилац ће одбацити кривичну пријаву. Одлуку да не захтева покретање поступка, јавни тужилац за малолетнике може донети и у случају да је малолетник делимично испунио изречене васпитне налоге, ако процени да покретање поступка није целисходно. Међутим, уколико малолетник не изврши васпитне налоге у потпуности, јавни тужилац ће поднети захтев за покретање поступка.¹⁵¹

5.4. Обустава поступка због нецелисходности

Јавни тужилац може предложити да судија за малолетнике обустави већ покренути поступак, уколико сматра да не постоји целисходност за даљи поступак, с обзиром на то да су испуњени услови за непокретање поступка.¹⁵² Обустава поступка може се тражити из разлога због којих јавни тужилац може да одбаци кривичну пријаву, а који се односе на дискреционо кривично гоњење у случају када се малолетник налази на издржавњу казне, као и дискреционо кривично гоњење за кривична дела за која је прописана новчана казна или казна затвора до пет година. Овде се узима у обзир природа кривичног дела и личност учиниоца, како би се утврдило постојање нецелисходности вођења кривичног поступка.¹⁵³

Јавни тужилац ће о свом предлогу обавестити орган старатељства, који не мора да сагласи са тим предлогом и који ће у том случају обавестити о томе судију за малолетнике. Судија за малолетнике може прихватити предлог јавног тужиоца и обуставити поступак, или уколико не прихвати предлог, о обустави поступка ће одлучити веће за малолетнике непосредно вишег суда.¹⁵⁴

¹⁵¹ В. Ђурђић, 2017, *op. cit.*, стр. 312

¹⁵² Видети чл. 58 ЗМУКД

¹⁵³ С. Кнежевић, 2010, *op. cit.* стр. 185

¹⁵⁴ Видети члан 70. ЗМУКД

Уколико о обустави поступка одлучује веће за малолетнике непосредно вишег суда, које може да обустави поступак, да одбије предлог за обуставу поступка и настави поступак са обавезом јавног тужиоца да учествује у поступку, као и да обустави поступак и малолетнику изреке васпитни налог, на који начин ће условити обуставу поступка.¹⁵⁵

5.5. Условна обустава поступка

Јавни тужилац за малолетнике у овом случају може поднети предлог за обуставу поступка судији за малолетнике из истих разлога због који се кривично гоњење може условно одложити. Овде се предлог за обуставу поступка подноси уколико малолетник испуни неки од васпитних налога, а који су предвиђени и за условно одлагање гоњења (поравнање са оштећеним, редовно похађање школе или одлазак на посао, рад у хуманитарним организацијама без накнаде).¹⁵⁶

Предлог јавног тужиоца за услову обуставу поступка судија за малолетнике може прихватити, али може и сам да изабере и одреди који ће васпитни налог малолетник извршити. Избор васпитног налога зависи од спремности малолетника да исти изврши, од његове личности, а поред тога прилагођава се и околностима у којима малолетник живи.¹⁵⁷

Уколико судија за малолетнике одбије предлог за обуставу поступка, о томе ће одлуку донети веће непосредно вишег суда. У том случају веће може да обустави или не обустави поступак. Уколико поступак обустави, веће може да одбије предложени васпитни налог и уколико процени да није целисходно одређивање васпитних налога. Ако малолетник у потпуности испуни васпитни налог, судија за малолетнике ће решењем обуставити поступак. Орган старатељства је надлежан за вршење надзор над малолетником приликом извршавања васпитног налога. Међутим, уколико малолетник не поступи у складу са изреченим васпитним налогом или делимично поступи, јавни тужилац ће на предлог судије за малолетнике предложити да малолетнику буде иречена кривична санкција.¹⁵⁸

¹⁵⁵ В. Ђурђић, 2017, *op. cit.*, стр. 313

¹⁵⁶ *Ibid.*

¹⁵⁷ Видети члан 71. ЗМУКД

¹⁵⁸ Видети члан 71. ЗМУКД

VI ТОК ПОСТУПКА ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА

6.1. Предходни поступак

У поступку према малолетницима преходни поступак састоји се од две уско повезане фазе и то: покретање поступка и припремни поступак.¹⁵⁹

6.1.1. Покретање поступка

Покретање кривичног поступка према малолетницима у надлежности је јавног тужиоца за малолетнике и то на његов захтев. Јавни тужилац за малолетнике покреће поступак и за кривична дела за која се гони по приватној тужби, али уз предходни предлог оштећеног. Оштећени у овом посебном кривичном поступку не може сам поднети приватну тужбу. У изузетним случајевима покретање поступка може зависити и од одлуке већа за малолетнике, а који случајеви су ближе наведени у одељку надлежности већа за малолетнике.¹⁶⁰

Приликом покретања кривичног поступка према малолетнику, примењују се начело легалитета и начело опортунитета. Начело легалитета подразумева обавезност јавног тужиоца да покрене кривични поступак, у случају да постоје докази који указују да је малолетник извршио кривично дело.¹⁶¹

Начело опортунитета примењује се у случајевима када јавни тужилац може процењивати да ли би покретње поступка било целисходно. Јавни тужилац за малолетнике може одустати од покретања кривичног поступка за кривично дела за које је предвиђена новчана казна или казна затвора до три године, уколико процени да није целисходно вођење поступка. У том случају испитаће личност и особине малолетника, прилике у којима живи, као и тежину и природу кривичног дела које је учињено. Други случај у коме с примењује начело опортунитета јесте када се малолетник већ налази на издржавању казне за једно кривично дело, док за друго дело тек треба покренути поступак. У том случају, уколико јавни тужилац за малолетнике процени да није целисходно вођење

¹⁵⁹ З. Јекић, Р. Данић, 2005, *op.cit.*, стр. 363

¹⁶⁰ *Ibid.* стр. 365

¹⁶¹ З. Јекић, Р. Данић, 2005, *op.cit.*, стр. 363

поступка за друго кривично дело и уколико утврди да вођење поступка не би имало сврхе, одустаће од покретања кривичног поступка.¹⁶²

6.1.2 Припремни поступак

Уколико припремни поступак покреће јавни тужилац за малолетнике, акт за покретање поступка јесте захтев за покретање поступка, који представља иницијални акт. Захтев за покретање поступка предаје се судији за малолетнике и уколико се он не сложи са захтевом, исти ће доставити већу за малолетнике непосредно вишег суда које ће одлучити о покретању поступка. Законом није прописана садржина захтева за покретање поступка, те се сходно примњују правила која су предвиђена за садржину захтева за спровођење истраге.¹⁶³

Захтев за покретање поступка би требало да садржи податке о идентитету малолетног учиниоца кривичног дела, чињенични опис кривичног дела и његову квалификацију, околности које указују да постоји основана сумња о извршењу кривичног дела и докази који поткрепљују те наводе.¹⁶⁴

Спровођење припремног поступка у надлежности је судије за малолетнике. Судија за малолетнике обавезан је да поштује правила која се тичу обавезности одбране и обезбеђења одбране, да поштује права оштећеног и правила која се односе на прикупљање доказа. Сматра се да је припремни поступак покренут када судија за малолетнике предузме прву радњу по захтеву јавног тужиоца малолетнике, те није потребно доношење решења о покретању кривичног поступка. Он сам одлучује како ће поједине радње бити спроведене. Судија за малолетнике може поверити предузимање одређених радњи и полицији, као што је претресање стана или привремено одузимање предмета. У одређеним случајевима, органу унутрашњих послова може бити поверено и предузимање радњи на исти начин и под истим условима када те радње предузимају према пунолетном лицу.¹⁶⁵

Јавни тужилац и бранилац присутни су приликом извођења радњи. По одобрењу судије за малолетнике, извођењу радњи у припремном поступку могу да присуствују и орган

¹⁶² *Ibid.* стр. 364

¹⁶³ *Ibid.* стр. 365

¹⁶⁴ С. Кнежевић, 2010, *op.cit.* стр. 192

¹⁶⁵ Д. Јовашевић, 2011, *op.cit.* стр. 169-170

старатељства, као и родитељ или старатељ. Они могу предлагати и указивати на питања која су од значаја за вођење поступка. Уколико се малолетник саслушава, неопходно је да саслушање буде спроведено у присуству педагога или другог стручног лица које се стара о малолетницима.

У припремном поступку према малолетнику, поред чињеница које се односе на кривично дело, посебно ће се утврдити узраст малолетника, чињенице потребне за оцену његове зрелости, испитаће се средина у којој и прилике под којима малолетник живи и друге околности које се тичу његове личности и понашања.¹⁶⁶

Како би се утврдиле околности које се односе на личност малолетника могу бити саслушани и родитељи, усвојилац, односно старалац и друга лица која могу пружити потребне податке. Осим судије за малолетнике, ове податке могу прикупљати и лица које он одреди, а то могу бити одређена стручна лица, као што је педагог, психолог, социјални радник и друга стручна лица. Такође, од органа старатељства може бити изатражен извештај који ће се односити на све околности малолетника, као и извештај завода уколико је малолетнику изречена васпитна мера.¹⁶⁷

Уколико се утврђује здравствено стање малолетнока, степен зрелости, такав преглед врши лекар, педагог или психолог и таква испитивања врше се најчешће у здравственим установама.¹⁶⁸

Према малолетнику у току припремног поступка може бити одређен притвор и то решењем судије за малолетнике и то из разлога који су предвиђени чланом 142 ЗКП-а.¹⁶⁹ Притвор за малолетнике одређен решењем судије за малолетнике траје најдуже месец дана. Међутим, притвор може бити продужен за још два месеца одлуком већа за малолетнике и уколико постоје оправдани разлози за то. Када јавни тужилац за малолетнике поднесе предлог за притвор, у том случају примњује се Законик о кривичном

¹⁶⁶ Видети члан 64 ЗМУКД

¹⁶⁷ Д. Јовашевић, 2011, *op.cit.*, стр. 170

¹⁶⁸ *Ibid.*

¹⁶⁹ У одлуци о изрицању кривичне санкције која се састоји у лишењу слободе, првостепени суд може по службеној дужности одредити да се узорак за форензичко-генетичку анализу узме од: 1) окривљеног коме је за кривично дело учињено са умишљајем изречена казна затвора преко једне године; 2) окривљеног који је оглашен кривим за умишљајно кривично дело против полне слободе; 3) лица коме је изречена мера безбедности обавезног психијатријског лечења.

поступку и то одредбе које се односе на пунолетна лица. Веће за малолетнике има обавезу да испита разлоге за притвор сваког месеца.¹⁷⁰

Малолетник се у притвору налази одвојено од пунолетних лица. Изузетно, малолетник може бити у притвору са пунолетним лицем ако би у случају када би усамљеност малолетника дуже трајала, а лице са којим би боравило у истој просторији не би имало штетан утицај на њега.¹⁷¹

Судија за малолетнике овлашћен је да донесе наредбу да малолетник у току припремног поступка буде смештен у васпитну установу или прихватилиште, да буде предат некој другој породици или да га орган старатељства надзире, а све како би малолетника одвојио од средине у којој је живео.¹⁷²

6.1.3 Окончање припремног поступка

Припремни поступак према малолетнику може бити окончан уколико буде обустављен, достављањем списка предмета надлежном јавном тужиоцу за малолетнике након завршетка испитивања личности малолетника и околности које се односе на кривично дело и у случају када предмет буде изнет већу за малолетнике ради спровођења главног поступка.¹⁷³

У случају када јавни тужилац за малолетнике процени да нема основа за вођење кривичног поступка или ако утврди да не постоји целисходност вођења поступка према малолетнику које већ извршава кривичну санкцију за прво кривично дело, ставиће предлог за обуставу поступка судији за малолетнике. Јавни тужилац је у обавези да о томе обавести и орган старатељства, који има права да се противи предлогу јавног тужица и то у року од осам дана од дана када је обавештен. Веће за малолетнике одлучује о предлогу за обуставу поступка у случају када се са таквим предлогом не сложе ни орган старатељства, нити судија за малолетнике.¹⁷⁴

¹⁷⁰ Видети члан 67 ЗМУКД

¹⁷¹ Д. Радуловић, *Притвор и друго лишење слободе малолетног учиниоца кривичног дела*, Ревизија за криминологију и кривично право, Београд, 1/2008, стр. 91-99

¹⁷² Видети члан 66 ЗМУКД

¹⁷³ З. Јекић, Р. Данић, 2005, *op.cit.* стр. 368

¹⁷⁴ Д. Јовашевић, 2011, *op.cit.* стр. 172

Након што испита све околности које се односе на кривично дело и личност малолетника судија за малолетнике доставља списе надлежном јавном тужиоцу за малолетнике који може, у року од осам дана, да затражи допуну поступка или да поднесе образложени предлог већу за малолетнике о изрицању казне или васпитне мере.¹⁷⁵

Предлог јавног тужиоца за малолетнике треба да садржи: име и презиме малолетника, његове године живота, опис и законски назив кривичног дела, доказе из којих произлази да је малолетник извршио кривично дело, образложење које треба да садржи оцену степена зрелости малолетника, својстава његове личности и предлог да се малолетнику изрекне кривична санкција.¹⁷⁶

У случају када се припремни поступак водио на основу одлуке већа за малолетнике, без захтева за покретање поступка јавног тужиоца за малолетнике, након што судија за малолетнике испита околности које се односе на кривично дело и личност малолетника, он ће предмет изнети већу за малолетнике на одлучивање.¹⁷⁷

6.1.4. Допуна припремног поступка

Уколико процени да околности које се односе на кривично дело и личност малолетника нису довољно испитане, јавни тужилац за малолетнике може у року од осам дана од пријема списка предмета захтевати допуну припремног поступка.¹⁷⁸

Судија за малолетнике ће извршити допуну припремног поступка по захтеву јавног тужиоца и ближе испитати околности које су од значаја за поступак, а тичу се зрелости малолетника, прилике у којима живи, као и друге околности од значаја за успешно вођење главног поступка.¹⁷⁹

¹⁷⁵ В. Ђурђић, 2017, *op. cit.*, стр. 320

¹⁷⁶ Видети члан 69, став 2 ЗМУКД

¹⁷⁷ З. Јекић, Р. Данић, 2005, *op.cit.* стр. 368

¹⁷⁸ В. Ђурђић, 2005, *op.cit.*, стр. 320

¹⁷⁹ С. Кнежевић, 2010, *op.cit.* стр. 200

6.2. Главни поступак

Главни поступак води се пред већем за малолетнике. Овај поступак се одвија у седници већа или на главном претресу. Овај поступак покреће се образложеним предлогом за изрицање кривичне санкције јавног тужиоца за малолетнике.¹⁸⁰

Начин на који ће се одвијати главни поступак зависи од кривичне санкције која треба бити изречена према малолетном учиниоцу кривичног дела. Уколико према малолетнику треба изрећи казну малолетничког затвора или заводску меру, поступак се одвија у виду главног претреса, док се васпитне мере обично изричу у седници већа..¹⁸¹

6.2.1. Седница већа

Судија за малолетнике ће заказати седницу већа или главни претрес након пријема образложеног предлога јавног тужиоца за малолетнике. Када је заказивање главног претреса није обавезно према закону, судја за малолетнике као председник већа одлучиће да ли ће заказати седницу већа или главни претрес, у зависности од своје процене.¹⁸²

Седници већа обавезно присуствују јавни тужилац за малолетнике, орган старатељства и бранилац малолетника.¹⁸³ Поред ових лица, на седници већа се позивају и малолетник, његови родитељи, усвојилац или старалац. У случају да се на седници већа не појаве јавни тужилац за малолетнике и бранилац, судија за малолетнике ће о томе обавестити непосредно вишег јавног тужиоца, као и адвокатску комору.¹⁸⁴

Судија за малолетнике, као председник већа, надлежан је за руковођење седницом већа. За седницу већа карактеристично је да се не спроводи доказни поступак, већ се одлуке доносе на основу постојећих списа. Међутим, иако је заказана седница већа, није искључена могућност одржавања и заказивања главног претреса. Уколико веће одлучи да се главни претрес не држи, донеће одлуку у оквиру седнице у којој је искључена јавност.

¹⁸⁰ *Ibid.* стр. 205

¹⁸¹ З. Јекић, Р. Данић, 2005, *op.cit.* стр. 369

¹⁸² В. Ђурђић, 2017, *op.cit.*, стр. 321

¹⁸³ *Ibid.*

¹⁸⁴ *Ibid.*

Након тога, судија за малолетнике ће саопштити малолетнику која му је васпитна мера изречена.¹⁸⁵

6.2.2. Главни претрес

Заказивање главног претреса може бити обавезно према закону или у случају када судија за малолетнике или веће процени да су постојећи докази недовољни или у случају када је неопходно да чињенично стање буде утврђено применом одређених принципа.¹⁸⁶ За главни претрес у кривичном поступку према малолетнику важе правила која се примњују у редовном кривичном поступку, а које се односе на руковођење, прекидање или одлагање главног претреса, ток главног претреса и записник.¹⁸⁷

Обавеза је судија за малолетнике да у року од осам дана од пријема образложеног предлога јавног тужиоца за малолетнике да закаже седницу већа или главни претрес.¹⁸⁸ Главни претрес се заказује на основу наредбе судије за малолетнике као председника већа. На главни претрес, поред малолетника, морају бити присутни јавни тужилац за малолетнике, бранилац малолетника и орган старатељства, као и на седници већа. Поред њих, позивају се и родитељи, старатељ, усвојилац, сведоци, вештаци, тумач.¹⁸⁹

Јавни тужилац за малолетнике је у овој фази поступка овлашћен да измени или прошири образложени предлог за изрицање кривичне санкције, а у складу са правилима која се примњују на проширење оптужбе у редовном кривичном поступку. Специфичност овог поступка јесте и чињеница да пресуда не мора бити везана за оптужбу, те не постоји потреба за изменама и проширење образложеног предлога јавног тужиоца за малолетнике. Веће за малолетнике може донети одлуку и на основу чињеничног стања које је утврдило на главном претресу.¹⁹⁰

За поступак према малолетницима карактеристично је што је у овом поступку искључена јавност. Изузетак постоји једино када веће за малолетнике дозволи тзв.

¹⁸⁵ Видети члан 73 ЗМУКД

¹⁸⁶ Реч је о принципу усмености, непосредности и контрадикторности.

¹⁸⁷ Видети члан 74, став 1. ЗМУКД

¹⁸⁸ Видети члан 77, став 1. ЗМУКД

¹⁸⁹ В. Ђурђић, 2017, *op.cit.*, стр. 322

¹⁹⁰ Видети чл. 74, став 1 и став 2 ЗМУКД

ограничену јавност у току главног претреса. Веће може дозволити да главном претресу присуствују лица која се баве васпитавањем малолетних лица и која утичу на сузбијање малолетничке делинквенције. Међутим, веће у току главног претреса може удаљити поједина или сва лица уколико сматра да њихово присуство неће битно утицати на вођење поступка.¹⁹¹

У току главног претреса, веће за малолетнике може донети наредбу да малолетник буде удаљен, уколико процени да ће његово присуство имати штетан утицај на његов даљи развој. Веће за малолетнике не може удаљити са главног претреса јавног тужиоца за малолетнике, орган старатељства и браниоца малолетника. Главни претрес може бити одложен или прекинут само у изузетним случајевима, о чему је судија за малолетнике у обавези да обавести председника суда и укаже му на разлоге који су до тога довели.¹⁹² Одлука о кривичној санкцији ће се изрећи у нејавној седници.¹⁹³

6.2.3. Одлуке већа за малолетнике

Веће за малолетнике одлуке доноси у виду решења и пресуде. Решењем суд изриче васпитне мере, док пресудом изриче казну малолетничког затвора.¹⁹⁴ Приликом доношења одлуке, веће за малолетнике није везано за образложени предлог јавног тужиоца за малолетнике и одлуку може донети након утврђеног чињеничног стања у току главног претреса.¹⁹⁵ Дакле, у овом посебном кривичном поступку није неопходно постојање објективног идентитета.¹⁹⁶

1. Пресуда којом се изриче казна малолетничког затвора

Веће за малолетнике доноси пресуду уколико су испуњена два услова: да је одржан главни претрес и уколико се према малолетнику изриче казна малолетничког

¹⁹¹ Д. Јовашевић, 2011, *op.cit.* стр. 174

¹⁹² Видети чл. 77, став 2 ЗМУКД

¹⁹³ В. Ђурђић, 2017, *op.cit.*, стр. 322

¹⁹⁴ Д. Јовашевић, 2011, *op.cit.* стр. 175

¹⁹⁵ Видети члан 78, став 1 ЗМУКД

¹⁹⁶ В. Ђуруђић, 2017, *op. cit.* стр. 323

затвора.¹⁹⁷ За изрицање малолетничког затвора неопходно је испуњење одређених услова и то:

- ако се ради о лицу које је у време извршења кривичног дела старији малолетник или млађе пунолетно лице;
- ако је за учињено кривично дело прописана казна затвора преко пет година;
- ако суд процени да у таквом случају изрицање васпитне мере не би било оправдно, с обзиром на то да постоји високи степен кривице и да се ради о тешком кривичном делу.¹⁹⁸

Трајање малолетничког затвора законом је ограничено на период који не може бити краћи од шест месеци, нити дужи од пет година. Изузетно, казна малолетничког затвора може бити изречена у трајању од десет година једино у случају када је малолетник учинио кривично дело за које је законом прописана казна затвора од двадесет година или тежа казна или у случају постојања стицаја најмање два кривична дела за која је прописана казна затвора тежа од десет година.¹⁹⁹

Пресуда којом се малолетнику изриче казна малолетничког затвора садржи исте податке као и пресуда којом се оптужени у редовном кривичном поступку оглашава кривим.²⁰⁰ Ове услове дефинише Законик о кривичном поступку у члану 424.²⁰¹

У случају када је малолетник извршио кривична дела у стицају, не постоји могућност доношења одлуке о изрицању казне малолетничког затвора и васпитне мере у исто време. Када за нека кривична дела треба бити изречена васпитна мера, а за друга казна малолетничког затвора, биће изречена казна малолетничког затвора. Међутим, када је био вођен јединствени кривични поступак и када веће за малолетнике према једном изрекне васпитну меру, а према другом малолетнику казну малолетничког затвора, таква одлука је у једном делу у форми решења, а у другом делу у форми пресуде. Према пунолетном лицу

¹⁹⁷ *Ibid.*

¹⁹⁸ Видети чл. 28 ЗМУКД

¹⁹⁹ В. Ђуруђић, 2017, *op. cit.* стр. 323

²⁰⁰ *Ibid.*

²⁰¹ Видети члан 424 ЗКП

које је кривично дело учинило као старији малолетник, може бити изречена казна малолетничког затвора, о чему ће суд одлучити након оцене свих околности случаја.²⁰²

У поступку према малолетнику суд не може донети пресуду којом се малолетник ослобађа, имајући у виду да приликом изрицања васпитне мере малолетник није оглашен кривим, те не постоји потреба да се исти ослободи оптужбе. У том случају веће ће обуставити поступак.²⁰³

2. Решење којим се изричу васпитне мере

Уколико веће за малолетнике у седници већа или на главном претресу донесе одлуку о изрицању васпитне мере, таква одлука доноси се у форми решења. Приликом изрицања васпитне мере веће за малолетнике у решењу означава врсту васпитне мере. Решењем којим се изриче васпитна мера малолетник се неће огласити кривим.²⁰⁴ У решењу се не одређује колико ће васпитна мера трајати, већ се наводи колико према закону може трајати, али да одлуку од продужетку или престанку васпитне мере накнадно доноси суд.²⁰⁵

Изузетно, приликом изрицања дисциплинске мере упућивања у дисциплински центар за малолетнике наводи се колико ће иста трајати. Веће за малолетнике је у обавези да образложи утврђено чињенично стање и околности које указују на оправданост изрицања васпитне мере за предметно кривично дело.²⁰⁶

Након окончања кривичног поступка према малолетнику решењем о примени васпитне мере, суд ће поучити оштећеног да може у парничном поступку да оствари свој имовинскоправни захтев. Међутим, веће за малолетнике може обавезати малолетника да сноси трошкове кривичног поступка и да надокнади штету оштећеном, уколико малолетник има сопствене приходе.²⁰⁷

²⁰² С. Кнежевић, 2010, *op.cit.* стр. 218

²⁰³ *Ibid.* стр. 216

²⁰⁴ В. Ђуруђић, 2017, *op. cit.* стр. 324

²⁰⁵ М.Шкулић, И. Стевановић, 1999, *op. cit.*, стр. 243-245

²⁰⁶ В. Ђуруђић, 2017, *op. cit.* стр. 324

²⁰⁷ Видети члан 79. ЗМУКД

3. Решење којим се поступак обуставља

Веће за малолетнике одлуку о обустави поступка доноси у форми решења.²⁰⁸ Поступак према малолетнику може бити обустављен:

- ако су испуњени законски услови да се донесе пресуда о одбијању оптужбе;
- ако треба бити донета пресуда којом се ослобађа оптужбе у редовном кривичном поступку;
- ако су сматра да не постоји целисходност вођења кривичног поступка и изрицања кривичних санкција.²⁰⁹

Специфичност овог посебног кривичног поступка јесте што у оквиру њега не може бити донета одлука којом би оптужба била одбијена, те веће доноси решење о обустави поступка када утврди да постоје законски разлози за доношење такве пресуде према члану 322, тачка 1 и 2 ЗКП-а.²¹⁰

Изузетно, веће за малолетнике не може донети решење о обустави поступка уколико оштећени одустане од предлога за кривично гоњење или уколико је тужилац од започињања до завршетка главног претреса одустао од оптужбе.²¹¹

4. Одлука о трошковима поступка

Одлука о трошковима поступка доноси се у форми посебног решења, независно од одлуке о изрицању кривичне санкције. Ова одлука обухвата нужне издатке браниоца малолетника, издатке који су настали од почетка до краја поступка.²¹² Пресуде и решења се писмено израђују и то у року од три дана од дана објављивања истих. Обавеза је судије за малолетнике, као председника већа, да одлуке писмено изради.²¹³

²⁰⁸ М.Шкулић, И. Стевановић, 1999, *op. cit.*, стр. 240

²⁰⁹ В. Ђуруђић, 2017, *op. cit.* стр. 324

²¹⁰ Чл. 322 тачка 2 и 3 ЗКП, („Сл. Гласник РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019 и 27/2021 – одлука УС),: „Пресуду којом се оптужба одбија суд ће изрећи ако је: 2) оптужени за исто кривично дело већ правоснажно осуђен, ослобођен од оптужбе или је оптужба против њега правоснажно одбијена или је против њега поступак обустављен правоснажном одлуком суда; 3) оптужени актом амнестије или помиловања ослобођен од кривичног гоњења, или се гоњење не може предузети због застарелости или неке друге околности које трајно искључују кривично гоњење.“

²¹¹ В. Ђуруђић, 2017, *op. cit.* стр. 324

²¹² Видети члан 76 ЗМУКД

²¹³ Видети члан 77, став 3. ЗМУКД

VII ПОСТУПАК ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА –ПРАКСА

7.1. Покретање и вођење поступка према малолетницима у пракси

7.2.1. Одлуке у позитивном праву Републике Србије

Пред Вишим судом у Нишу вођен је кривични поступак под бројем Км. Бр. 91/22, пред већем за малолетнике против мал. Д.П. из Ниша. Виши јавни тужилац поднео је предлог за изрицање кривичне санкције Ктм бр. 85/18 према мал. Д.П. због два кривична дела и то насилничко понашање из члана 244 ст. 2, у вези ст. 1Ч²¹⁴ Кривичног законика, као саизвршилац у вези члана 33²¹⁵ Кривичног законика.

Веће за малолетнике је у овом предмету донело решење којим се према мал. Д.П. из Ниша на основу члана 17, став 1 Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштитималолетних лица изриче васпитна мера појачан надзор од стране органа старатељства. Веће је одредило да изречена васпитна мера може трајати најмање шест месеци, а највише две године, те ће суд накнадано донети одлуку о престанку ове мере.²¹⁶

Суд је у току поступка саслушао мал. Д.П., саслушавао предложене сведоке и извршио увид у писане доказе и након изведених доказа исте је ценио у смилу члана 16 и члана 419 став 2 Законика о кривичном поступку и утврдио следеће чињенично стање:

„Да је малолетни Д.П. дана 23.01.2018. године у вечерњим часовима, у Нишу, заједно са малолетним М.Ш., учествовали у вршењу насиља према другом дрским и безобзирним

²¹⁴ Члан 344 Кривичног законика ("Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019): „Ко грубим вређањем или злостављањем другог, вршењем насиља према другом, изазивањем туче или дрским или безобзирним понашањем значајније угрожава спокојство грађана или теже ремети јавни ред и мир, казниће се затвором до три године.“

„Ако је дело из става 1. овог члана извршено у групи или је при извршењу дела неком лицу нанесена лака телесна повреда или је дошло до тешког понижавања грађана, учинилац ће се казнити затвором од шест месеци до пет година.“ У даљем тексту: КЗ

²¹⁵ Члан 33 КЗ ("Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019): „Ако више лица учествовањем у радњи извршења са умишљајем или из нехата заједнички изврше кривично дело, или остварујући заједничку одлуку другом радњом са умишљајем битно допринесу извршењу кривичног дела, свако од њих казниће се казном прописаном за то дело.“

²¹⁶ Решење Вишег суда у Нишу Км бр. 91/22

понашањем, значајније угрозили спокојство грађана, при чему је оштећеној В.Ц. нанета лака телесна повреда, тако што су без икаквог повода пришли оштећеној са леђа, задали јој неколико удараца у пределу главе пластичним флашама у којима је била течност за прање аутомобилских стакала, а затим истом течношћу испрски по глави и телу, због чега је оштећена задобила повредедесног ока и након тога се удаљили, при чему су били урачунљиви и свесни противправности и забрањености свог дела и хтели његово извршење, чиме је учинио противправнодело које је у закону означено као кривично дело насилничко понашање из члана 344 ст. 2, у вези ст. 1 Кривичног законика, као саизвршилац у вези члана 33“.

У току поступка који је вођен једвинствено према мал. Д.П. и мал. М.Ш., као саизвршиоцима, веће за малолетнике донело је одлуку којим се поступак према њима одваја, имајући у виду да је суд сматрао да је вођење одвојених поступака према малолетницима целисходније.

Ради утврђивања чињеница које се тичу зрелости, узраста, прилика у којима живи мал. Д.П., веће за малолетнике је извело доказ саслушањем законског заступника, односно мајку С.П., извршило увид у Матичну књигу рођених за малолетнике и у извештаје Центра за социјални рад у Нишу. Суд је проценио да све ове оклоности указују да су били испуњени законски разлози из члана 17. ЗМУКД за изрицње ове васпитне мере. Оваква мера изречена је како би се у решавање свих важних питања укључи орган старатељства и како би се понашање малолетника кориговало, са циљем да више не врши кривична дела.

Пред Вишим судом у Зајечару вођен је кривични поступка према малолетној Ј.В. под бројем Ивм. 103/13. Веће за малолетнике донело је решење на основу чл.24. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично правној заштити малолетних лица, васпитна мера упућивање у васпитну установу, која је изречена правноснажним решењем Вишег суда у Зајечару Км.бр.70/13 од 29.10.2013. године, малолетној Ј.В. из Зајечара замењена је васпитном мером упућивање у васпитно поправни дом. Истовремено је одређено да ће у васпитно поправном дому малолетница остати најмање шест месеци а најдуже четири године, с тим што ће суд сваких шест месеци разматрати да ли постоје

основи за обуставу извршења мере или за њену замену другом васпитном мером и одлучено је да трошкови поступка падају на терет буџетских средстава суда.²¹⁷

Бранилац малолетне Ј.В. поднео је жалбу на наведено решење. Међутим, веће за малолетнике Апелационог суда је на седници већа, размотрило све списе овог кривичног предмета заједно са побијаним решењем, па је по оцени жалбених навода и предлога, нашло да је жалба неоснована. Наиме, веће за малолетнике другостепеног суда у свом решењу истиче да је: *„Првостепени суд је правилно утврдио да су испуњени услови за замену васпитне мере упућивање у васпитну установу васпитном меру упућивање у васпитно поправни дом јер из списка предмета и из извештаја Васпитне установе произилази да се код малолетнице не постижу очекивани резултати, јер малолетница крши правила кућног реда, агресивно се понаша према осталим васпитаницима и запошљенима угрожавајући им физичку безбедност, а према мишљењу тог Завода према малолетници се не могу постићи резултати на плану измене њеног понашања, због чега је и предложена измена васпитне мере.“*²¹⁸

Још један пример решења које је донело веће за малолетнике јесте решење Вишег суда у Нишу Км. Бр. 75/19 од 10.02.2020. године. Овим решењем веће за малолетнике је према малолетном А.М, на основу члана 17 ЗМУКД изрекло васпитну меру појачан надзор од стране органа старатељства.

Виши јавни тужилац за малолетнике поднео је предлог за изрицање кривичне санкције према мал. А.М. због дела ситна крађа, утаја и превара из чл. 210, ст. 2 у вези ст. 1 КЗ, кривичног дела фалсификовање исправе из члана 355 ст. 2 у вези ст. 1 КЗ, кривичног дела лака телесна повреда из чл. 122 ст. 1 КЗ и кривичног дела крађа из чл. 203 ст. 1 КЗ. Предложио је да се одржи седница већа на коју ће суд позвати заменика Вишег јавног тужиоца за малолетнике, малолетника са родитељима и браниоцем и представника Центра за социјални рад, да се прочитају писани докази у списима предмета и да се према малолетнику изрекне васпитна мера појачан надзор од стране органа старатељства.

Суд је одржао седницу већа, извео све предложене доказе и утврдио следеће чињенично стање: *„Да је мал. А.М. неутврђеногодана у урачунљивом стању обио улазна*

²¹⁷ Решење Вишег суда у Зајечару Ивм.бр.103/13

²¹⁸ Решење Апелационог суда у Нишу 5Кжм.2.бр.8/14

*врата основне школе, тако што је дрвеном цепаницом полмио алку на улазним вратима, а затим из канистера који је пронашао у ходнику школе у дрвеном ормару источио 3 литра бензина у намери да себи прибави противправну имовинску корист мале вредности, а након тога ушао у наставничку канцеларију и преиначио праву исправу у намери да се таква исправа употреби као права, тако што је у наставнички дневник дописивао оцене, а био је свестан противправности и забрањености својих дела и хтео њихово извршење, чиме је учинио кривично дело ситна крађа, утаја и превара из члана 210 ст. 2 у вези ст. 1 КЗ и кривично дело фалсификовање исправе из члана 355 ст.2 у вези ст. 1 КЗ*²¹⁹

Веће за малолетнике у образложењу решења наводи: *“Да је мал. А.М. дана 22.05.2019. године у урачунљивом стању, у месту Сврљиг, лако телесно повредио О.Г., тако што је након краће расправе истом задао ударац затвореном шаком у пределу главе и уста, од ког је ударца О.Г. пао на асфалт и ударио главом у камен који се налазио поред пута, чиме му је нанео лаку телесну повреду у виду посекотине левог образа и вишеструких огреботнина, иако је био свестан противправности и забрањености свог дела и хтео његово извршење чиме је учинио кривично дело лака телесна повреда из члана 122, ст. 1 КЗ.*²²⁰

Поред наведених кривичних дела, веће за малолетнике је утврдило да је дана 15.05.2019. године у месту Сврљиг, око 14:00 часова мал. А.М.у урачунљивом стању отуђио туђу покретну ствар и то акумулатор марке „Топола“ црвене боје од 12 вати, 55 ампера, а који је власништво оштећене А.П., укупне вредности 8.000,00 динара, у намери да његовим присвајањем прибави себи противправн имовинску корист, способан да схвати значај свог дела и управља својим поступцима, свестан да је његово дело противправно и забрањено, па је хтео његово извршење чиме је учинио кривично дело крађа из члана 203 ст. 1 КЗ.²²¹

Приликом изрицања васпитне мере појачан надзор од стране органа старатељства, веће за малолетнике заузело је став да је према мал. А.М. потребно изрећи наведену меру, узимајући у обзир сва кривична дела за које се малолетник терети, да је реч о лицу које је предметна дела извршило као старији малолетник, да признаје извршење кривичних дела,

²¹⁹ Решење Вишег суда у Нишу Км бр. 75/19

²²⁰ *Ibid.*

²²¹ *Ibid.*

да схвата њихову тежину, изражава кајање због истих, да је одрастао у дисфункционалној породици и у тешким материјалним условима, као и да је сам почео да обезбеђује средства за живот. Веће за малолетнике узело је у обзир и мишљење Центра за социјални рад да родитељи нису у стању да на адекватан начин обављају своју васпитно-образовну улогу.

Табела 1. Малолетници – кривичне пријаве, према врсти одлуке, 2012–2021 године.²²²

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Србија	3913	3844	3110	3355	3643	3465	2744	2903	2524	2513
Врста одлуке										
Поднет предлог за изрицање кривичне санкције	2531	2327	1527	1622	1603	1299	1104	1074	898	929
Поступак није покренут	1084	1248	1375	1267	1720	1877	1402	1624	1391	1356
Припремни поступак обустављен	298	269	208	466	320	289	238	205	235	228

²²² <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G20225690.pdf>, преузето дана 16.11.2023. године, стр 13

Табела 2. Малолетници – поднет предлог већу за изрицање кривичне санкције, према врсти одлуке, 2012–2021 године²²³

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Србија	2946	3300	2522	2535	2505	1992	1849	2002	1750	1749
Изречена казна малолетничког затвора или васпитна мера	2302	2648	2034	1926	2032	1633	1548	1676	1239	1383
Обушављен поступак пред већем за малолетнике	644	652	488	609	473	359	301	326	511	366

7.2.2 Статистички подаци о малолетним учиниоцима кривичних дела у Србији за 2022. годину

Према статистичким подацима у Републици Србији број кривичних пријава према малолетним учиниоцима кривичних дела у 2022. години је 2 410 и мањи је за 4% у односу на 2021. годину. Број поднетих предлога већу за изрицање кривичних санкција је 1 618 мањи је за 7%, а број малолетника којима су изречене кривичне санкције је 1 213 и је мањи, за 12%, у односу на 2021. годину.

У 2022. години, према малолетним учиниоцима кривичних дела преовладава примеа васпитних налога. У 183 случаја васпитненалогe примеио је јавни тужилац за малолетнике док је судија за малолетнике применио васпитне налоге у 76 случајева. Веће за малолетнике изрекло је казну малолетничког затвора за четири малолетника што је 0,3%.²²⁴

²²³ Ibid. стр. 29

²²⁴ <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/vesti/20230714-maloletni-ucinioci-krivicnih-dela-2022/?s=1401>, преузето дана 16.11.2023. године

Један од најпознатијих примера малолетничке делинквенције у Србији у 2023. години јесте масовно убиство учињено у једној основној школи од стране млађег малолетника. Малолетник је усмртио девет ђака, а њих шесторо ранио пиштољем. Приликом извршења масовног убиства малолетник није имао навршених 14 година живота, те према закону не може бити кривичноправно одговоран, нити му се може судити. Члан 9, став 2 Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица предвиђа: “ *Млађим малолетницима могу се изрећи само васпитне мере.* “ Малолетник је након извршеног кривичног дела смештен у одговарајућу дечију психијатријску установу, док ће уместо њега према закону бити одговорни његови родитељи. Поставља се питање колико ће још оваквих случајева бити и да ли деца већ у раним годинама познају закон и све чешће злоупотребљавају своје законске привилегије?

7.3. Пракса Европског суда за људска права

Случај *Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga v. Belgium* (број 13178/03 од 12. октобра 2006. године) - У овом случају је одређен притвор другом подносиоцу представке сходно члану 74 став 5 Закона о странцима током поступка поводом његове молбе да добије азил, као и у поступку протеривања. Овај закон није садржао одредбе које се односе на малолетнике, што је значило да чињеница малолетства није била битна за примену одредби о лишењу слободе. Међутим, Европски суд за људска права није сагласан са наводима другог подносиоца представке који истиче да је члан 5 Конвенције, став 5, тачка Д једини који дозвољава лишење слободне малолетника. Суд истиче да наведени члан садржи један посебан пример лишења слободе малолетника, али не и једини пример чији је циљ васпитни надзор или привођење надлежним органима. У овом случају разлог за лишење слободе малолетног лица јесте против законити улазак у другу земљу, без поседовања потребних исправа.²²⁵

Случај *Assenov v. Bulgaria* (број 24760/94 од 28.10.1998. године) - Европски суд је испитао оправдаост притвора подносиоца представке два пута, с обзиром на то да је пуштање из притвора било одбијено јер је учинио неколико кривичних дела и има

²²⁵ *Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga v. Belgium* (број 13178/03 од 12.10.2006. године) para. 37

криминално понашање. Суд је проценио да постоји опасност од настављања бављења оваквим криминалним радњама након отупуста из притвора. Европски суд истиче оправданост националних органа који су одбијили пуштање из притвора подносиоца представке. Али суд истиче да се ради о малолетном лицу, које према домаћем праву може бити у изузетним случајевима притворено и истакао органима националне власти на поштовање принципа суђења у разумном року. Суд је утврдио да је подносилац представке био лишен права суђења у разумном року, с обзиром на то да органи државне власти у периоду од годину дана нису предузели ниједну радњу поводом овог случаја у току истраге. Суд је утврдио да је на овај начин дошло до повреде члана 5, става 3 Европске конвенције.²²⁶²²⁷

Случај *Nart v. Turkey* (број 20817/04 од 06. маја 2008. године) – Европски суд за људска права је у овом случају установио да је поступак према малолетнику трајао 48 дана и да је исти окончан после прве расправе пред Судом за малолетнике у Измиру. Поступак према малолетнику окончан је његовим пуштањем на слободу. Суд је заузео став да се малолетнику може одредити притвор само уколико је то крајња мера и да мора кратко трајати, као и да уколико је притварање малолетника обавезно, исти морају бити одвојени од пунолетних притвореника. Европски суд за људска права је установио да Поротни суд у Измиру да приликом одлучивања по жалби на одлуку о притварању малолетника, није узео у обзир да је реч о малолетном лицу, а поред тога малолетник је био у притвору са пунолетним лицима. Суд је у овом случају утврдио да је дошло до кршења члана 5, става 3 Европске конвенције о људским правима, имајући у виду да се ради о притварању малолетника, а узимајући у обзир и дужину трајања притвора.²²⁸

Случај *Guvenc v. Turkey* (број 70337/01 од 20. јануара 2009. године) - Европски суд за људска права утврдио је да држава, приликом одређивања притвора према малолетнику, није правилно образложила да ли је прво била размотрена употреба неких других мера, као и да ли је притвор одређен према малолетнику била крајња мера. Суд у Турској у току поступка није образложио због чега је притвор малолетнику био продужен неколико пута, нити је показао забринутост имајући у виду да је реч о малолетном лицу. Европски суд за

²²⁶ Видети члан 5 Европске конвенције о људским правима

²²⁷ *Assenov v. Bulgaria* (број 24760/94 од 28.10.1998. године) пара. 56

²²⁸ *Nart v. Turkey* (број 20817/04 од 06. маја 2008. године) пара. 43

људска права је у већ неколико случајева утврдио да држава Турска, као и њени судови не воде рачуна о малолетницима приликом лишавања слободе. У овом случају малолетник је лишен слободе када је имао 15 година и био је у притвору дуже од четири године. Европски суд за људска права заузео је став да је трајање притвора било прекомерно, као и да представља повреду члана 5,става 3 Европске конвенције о људским правима.²²⁹

²²⁹ *Guvenc v. Turkey* (број 70337/01 од 20. јануара 2009. године) пара. 32

VIII ZAKЉUČAK

Малолетничка делинквенција је све више заступљена у свету, због чега је неопходно више пажње посветити овом проблему. Посебност поступка према малолетницима јесте чињеница да се ради о учиниоцу кривичног дела, које због своје незрелости и недовољног животног искуства излази из оквира нормалног понашања, које прелази у абнормално. На овакво понашање малолетника у савременом свету знатно утичу интернет, друштвене апликације, филмови са криминалним садржајем, видео игрице, као и недовољна посвећеност родитеља у решавању проблема са којима се малолетник у овом периоду живота среће.

У свету, али и у позитивном праву наше државе постоји тенденција ка знатно успешнијем утицају на васпитање и образовање малолетника, на сузбијање криминогених мисли и њихову реализацију. Циљ вођења поступка према малолетницима, као и редовног кривичног поступка, није првенствено кажњавање малолетника, већ начин да се одврати од поновног вршења кривичних дела и указивање на то какво понашање није у складу са законом. Поступак према малолетницима има за циљ поправљање малолетника, његово преваспитавање и усмеравање на праве вредности. На то нам указују и посебне законске одредбе које регулишу овај посебан кривични поступак, као и сама специјализација органа који поступају у овим поступцима.

Поступком према малолетницима руководе органи који су специјализовани у области права детета, њиховог васпитања и образовања, који посебно обраћају пажњу на зрелост малолетника, његова осећања, доприносе његовој заштити у току поступка и поступања у његовом најбољем интересу, како се остварила сврха самог поступка. Специфичног овог поступка јесте узраст учиниоца кривичног дела и његова психичка својства, спецификација државних органа, начин поступања државних органа, искључење јавности, а све у циљу како би малолетник био заштићен од осуда других лица и како овакав поступак не би имао штетан утицај на његово ментално здравље.

Важећим законским прописима штите се интереси малолетника и указује се на важност вођења поступка према малолетнику у случају његовог криминалног понашања. На то указује чињеница да је поступак према малолетницима у нашем праву регулисан

посебним законом, у односу на редовни кривични поступак, и то Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица из 2005. године.

Сматрам да је неопходно доношење нових законских и међународних прописа, увођење посебних програма, предавања, а који ће још више указати и утцати на свест малолетника одвраћајући их од девијантног понашања, утицати на њихово васпитање, као и на специфичност поступка према малолетницима, увођењем нових органа за поступање у овом поступку, као и прописивањем нових мера у циљу сузбијања малолетничке делинквенције. Ово је неопходно из разлога што, без обзира на постојање посебних прописа у овој области права, малолетници се у савременом свету све учесталије јављају као извршиоци кривичних дела, а што је застрашујуће као извршиоци најтежих кривичних дела. Неопходно је увести систем кроз који ће се утицати на свест младих и указивати на чињеницу да девијанто понашање није у складу са моралним нормама.

IX ПОПИС КОРИШЋЕНЕ ЛИТЕРАТУРЕ

1. Др Борислав Бојић „Малолетници и кривично право“, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, 2017. године,
2. Проф. др Бејатовић, Станко, „Кривично процесно право“, Београд 2008. Године,
3. Васиљевић, проф. др Тихомир- Грубач, проф. др Момчило „Коментар Закона о кривичном поступку“, Београд, 2003. Године,
4. Васиљевић Т.; М. Грубач; Снежана Бркић, Кривично процесно право I, Нови Сад 2014. године,
5. Дворник Ивана, Малолетничка делинквенција, Гласник Адвокатске коморе Војводине, 1999. године;
6. Ђурђић Војислав, Кривично процесно право – општи део, Ниш, 2014, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Нишу;
7. Ђурђић Војислав, Кривично процесно право – посебни део, Ниш, 2011, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Нишу;
8. Збирка Закона Краљевине Југославије, Кривични законик и кривични судски поступак, Београд, 1911. године
9. Илић Иван, Процесна заштита малолетних жртава злостављања и занемаривања; у: Зборник радова Правног факултета у Нишу, бр. 66/2014, Ниш, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, стр. 343-360;
10. Илић Иван, Путеви и странпутице права на правично суђење; у: Зборник радова Правног факултета у Нишу бр. LIX, Ниш, 2012, Центар за публикације Правног факултета у Нишу, стр. 211-228;
11. Јовашевић, Драган, „Положај малолетника у кривичном праву“, Ниш, 2010.год
12. Јовашевић Драган, Положај малолетника у кривичном праву, Ниш, 2010, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Нишу;
13. Јовашевић Драган, Малолетничко кривично право, Београд, 2011. године;
14. Јовашевић Драган, Кривично право-општи део, Београд, 2006, Номос;
15. Јовашевић Драган, Основне карактеристике новог малолетничког кривичног права Републике Србије; у: Зборник Правног факултета Свеучилишта у Риједи, в. 27, бр. 2, 2006. године,

16. Јовашевић Драган, Стевановић Зоран, Појам и карактеристике малолетничког кривичног права, Ревизија за криминологију и кривично право, Београд 2008 године,
17. Јекић, Загорка, „Кривично процесно право“, Београд, 2005. године,
18. Кнежевић Саша, Малолетничко кривично право – материјално, процесно и извршно, Ниш, 2010, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Нишу;
19. Кнежевић Саша, Кривични поступак према малолетницима, Центар за публикације, Ниш, 2007. године,
20. Кнежевић Саша, Кривично процесно право: општи део, Ниш, 2015, Правни факултет, Центар за публикације,
21. Проф. др Кнежевић, Саша, „Малолетничко кривично право“, Ниш, 2010.год.
22. Николић Драган, Кривични законик Кнежевине Србије, Ниш, 1991. године,
23. Др Перић Обрад, Кривично правни положај малолетника, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, 1975. године,
24. Перић Обрад, Развој малолетничког кривичног права и решења заступљена у новом кривичном законодавству о малолетницима у Републици Србији, Београд, 2007. године,
25. Перић Обрад, Положај малолетника у југословенском кривичном законодавству састановишта заштите људских права, Зборник Правног факултета у Новом Саду 2000-2001 године, број 1-3;
26. Ристановић Николић Весна и Љиљана Стевковић „Малолетничка делинквенција у свету и Србији“-трендови и друштвени одговори, Београд, 2014. године,
27. Радуловић Д., Притвор и друго лишење слободе малолетног учиниоца кривичног дела, Ревизија за криминологију и кривично право, Београд, 1/2008 године,
28. Др Стојановић Зоран, „ Кривично право“-општи део, Београд, 2003. године,
29. Симовић М, Органи и начела кривичног поступка према малолетним учиниоцима кривичних дела, Ревизија за криминологију и кривично право, Београд, број 1/2008 године.
30. Др Стевановић Ивана „Малолетници као учиниоци и жртве кривичног дела и прекршаја“, Београд 2015, Институт за криминолошка и социолошка истраживања
31. Таховић Ј., Коментар Кривичног законика, Београд 1957. године,

32. Фрањо Хирјан и Младен Сигер „Малољетници укривичном праву“ Загреб, 1978. године
33. Центар за права детета, Права детета и малолетничко правосуђе – одабрани међународни инструменти, Београд, 2006; Ћирић Зоран, Димитријевић Бојана, Основи судске психијатрије и психологије, Ниш, 2009, Студентски културни центар Ниш;
34. Шкулић, Милан, Малољетници као учиниоци и као жртве кривичних дела“, Београд 2003.
35. Шкулић Милан, Стевановић Ивана, Малољетни делинквенти у Србији – нека битна питања материјалног, процесног и извршног права, Београд, 1999.
36. Шкулић Милан, „Коментар Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица“, прво издање 2020. године;
37. Шкулић Милан „Малољетничко кривично право“, Правни факултет у Београду, 2011. године

ИЗВОРИ НА СТРАНОМ ЈЕЗИКУ

1. European Commission. Study on children's involvement in judicial proceedings – Contextual overview for the criminal justice phase – Spain, 2013,
2. Jeffrey M. Jenson, Mark W. Fraser, Social Policy for Children and Families: A Risk and Resilience Perspective, New York, Oxford University Press, 2010;
3. J.Doek, The Juvenil Court An Eendangered Species, European journal on Criminal Policy and Research, No 2/1994,
4. Hermann Mannheim, Comparative Criminology. Volume I. London, 1965.
5. Maria Jovanova, Criminal proceedings against child, Journal of Process Management, Vol.3. No. 3, 2015
6. Penal Reform International Head Office. Protecting childrens's rights in criminal justice systems, London, 2013;
7. Ursula Smartt, Criminal Justice, The Sage Course Publications, London, New Delhi, 2006
8. UN Standard Minimal Rules for Administration of Juvenile Criminal Justice (“The Beijing rules“) adopted of UN, Doc. A/40/53,1985;

ПОПИС ОСТАЛЕ ИСТРАЖИВАЧКЕ ГРАЂЕ

1. Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица ("Сл. гласник РС", бр. 85/2005)
2. Посебни протокол о поступању правосудних органа у заштити малолетних лица од злостављања и занемаривања
3. Конвенција Уједињених нација о правима детета, 1989
4. Законик о кривичном поступку („Сл. Гласник РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019 и 27/2021 – одлука УС),
5. Кривични законик ("Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019);
6. Закон о полицији ("Сл. гласник РС", бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)
7. Закон о ратификацији Међународног пакта о грађанским и политичким правима („Службени лист СФРЈ", бр. 7/71),
8. Упутство о поступању полицијских службеника према малолетним и млађим пунолетним лицима (“Службени гласник РС”, број 101/2005),
9. Решење Вишег суда у Нишу Км бр. 91/22 од дана 28.02.2023. године
10. Решење Вишег суда у Зајечару Ивм.бр.103/13 од 24.04.2014. године
11. Решење Апелационог суда у Нишу 5Кжм.2.бр.8/14 од дана 29.05.2014. године,
12. Решење Вишег суда у Нишу Км бр. 75/19 од 10.02.2020. године
13. Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga v. Belgium (број 13178/03 од 12.10.2006. године);
14. Assenov v. Bulgaria број 24760/94 од 28.10.1998. године,
15. Nart v. Turkey (број 20817/04 од 06. маја 2008. године),
16. Guvec v. Turkey (број 70337/01 од 20. јануара 2009. године),
17. <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/vesti/20230714-maloletni-ucinioci-krivicnih-dela-2022/?s=1401>, преузето дана 16.11.2023. године,
18. <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G20225690.pdf> , преузето дана 16.11.2023. године.

ПОСТУПАК ПРЕД ВЕЋЕМ ЗА МАЛОЛЕТНИКЕ

САЖЕТАК:

Рад указује на специфичност поступка према малолетницима, који је и законом регулисан као посебан кривични поступак. На овај начин указује се на разлику овог посебног поступка у односу на редовни кривични поступак, као и на његову посебну законску регулацију, како у упоредом праву, тако и у нашем позитивном праву.

Првенствено се врши анализа развоја малолетничког кривичног права, начин на који се поступало према малолетним учиниоцима кривичних дела у историји. Кроз историјски развој се указује колико је заправо било неопходно законско регулисање малолетничког кривичног права, имајући у виду учесталост девијантног понашања малолетника.

У оквиру овог рада посвећена је посебна пажња специјализацији државних органа који су надлежни да поступају у овом посебном кривичном поступку, а посебно улога већа за малолетнике, када је поступак већ покренут. Од изузетног значаја је начин поступања надлежних органа према малолетнику у току поступка и посебан третман који као малолетно лице има. Посебно се указује да је сврха вођења поступка према малолетнику његово преваспитавање, сузбијање у вршењу кривичних дела и усмеравању правим друштвеним вредностима.

Кључне речи: малолетник, суд за малолетнике, поступак према малолетницима

PROCEEDINGS BEFORE THE JUVENILE COURT

SUMMARY:

The work indicates the specificity of the procedure for minors, which is also regulated by law as a special criminal procedure. In this way, it is pointed out the difference of this special procedure in relation to the regular criminal procedure, as well as its special legal regulation, both in comparative law and in our positive law.

Primarily, the analysis of the development of juvenile criminal law is carried out, the way in which juvenile perpetrators of criminal acts were treated in history. Through historical development, it is shown how necessary was the legal regulation of juvenile criminal law, bearing in mind the frequency of deviant behavior of juveniles.

Within this work, special attention was paid to the specialization of the state authorities that are competent to act in this special criminal procedure, and especially the role of the panel for minors, when the procedure has already been initiated. Of particular importance is the manner in which the competent branches treat the minor during the procedure and the special treatment he receives as a minor. It is especially pointed out that the purpose of conducting proceedings against a minor is to re-educate him, prevent him from committing criminal acts and guide him to the right social values.

Key words: minor, juvenile court, procedure for minors

БИОГРАФИЈА

Василев Јелена рођена је 23. октобра 1998. године у Сурдулици. Завршила је средњу школу ТШ „Никола Тесла“, смер техничар обезбеђења, ужа област право, економија и администрација. Носилац је Вукове дипломе.

Основне студије на Правном факултету уписала је 2017. године и дипломирала 21. децембра 2021. године, са просечном оценом 8,93. Мастер студије на Правном факултету у Нишу уписала је 2022. године, општи смер, ужа кривичноправна научна област. Говори и служи се енглеским језиком.

Кандидаткиња обавља приправнички стаж ради стицања услова за полагање правосудног испита у адвокатској канцеларији адвоката Тање Минчић Марковић из Ниша. Уписана је у именик адвокатских приправника Адвокатске коморе у Нишу од 25. марта 2022. године.

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА
МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада: Јелена Василев

Наслов мастер рада: „Поступак пред већем за малолетнике“

Ментор: проф. др Иван Илић

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предао/ла Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, _____

Потпис аутора

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊУ МАСТЕР РАДА

Изјављујем да је мастер рад, под насловом „Поступак пред већем за малолетнике“ пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којом је рад брањен.

Аутор мастер рада: Јелена Василев

У Нишу, _____

Потпис аутора
